

POT NARAVE

Trajnosten pristop k ponovnem načrtovanju naselij in stanovanjskih sosesk na ogroženih in degradiranih območjih po poplavih avgusta 2023,

Izbirni predmet: Prostor in rekreacija. FA 23/24

Lara Crnjac, Aleš Golja
Pot narave
Strokovna monografija: 1. izdaja

Lektura: Lucija Luknar Pev
Oblikovanje in tehnična ureditev: Lara Crnjac
Izdala in založila : Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
Bibliografsko - informacijska obdelava: Elizabeta Kralj
Ljubljana, september 2024

Publikacija je brezplačna.
E-publikacija je dostopna na naslovu:
<https://>
Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 215570947
ISBN 978-961-6884-90-7 (PDF)

ANALITIČNI DEL

PROBLEMSKO IZHODIŠČE

Avgusta 2023 je Slovenijo zaznamovala huda naravna nesreča, ki je povzročila obsežne poplave, plazove in opustošenje na različnih območjih države. Narava je izbruhnila v vsej svoji siloviti moči, preplavljajoč mestne ulice, vasi in kmetijska zemljišča ter pustila za seboj uničujoče sledi. Posledice poplav so bile še posebej občutne v Zgornji Savinjski dolini, kjer je reka Savinja prestopila bregove in poplavlila številna naselja. Mozirje, Nazarje in Solčava so med najbolj prizadetimi območji, saj so poplave uničile domove, infrastrukturo in kmetijske površine, mnoge prebivalce pa je bilo treba evakuirati. Reka Savinja je poplavlila ceste, mostove in številne objekte, kar je prizadelo vsakdanje življenje prebivalcev doline.

Posledice so tako hude, da bo obnova v teh predelih dolgotrajna in zahtevna. Mnoga območja sploh ne bodo deležna obnove, saj so možnosti ponovne ujme izjemno visoke. Brez ustrezne protipoplavne zaščite bi ponovna gradnja stanovanjskih naselij na teh območjih predstavljala preveliko tveganje, saj bi bili prebivalci vedno izpostavljeni silovitim naravnim vplivom. Obsežna prizadevanja za obnovo in zaščito prizadetih območij bodo ključna, da bi se preprečile morebitne bodoče katastrofe, a skrb za varnost in zaščito ostaja ena največjih prioritet.

ANALITIČNI DEL

PROBLEMSKO IZHODIŠČE

Ujme so za sabo pustile velike posledice, poleg materialne škode pa so globoko vplivale tudi na družbo. Ljudje so po katastrofi spremenili pogled na okolje, saj se zdaj veliko bolj zavedajo silne moči narave in njenega potenciala za uničenje. Do narave gojijo drugačen, bolj spoštljiv odnos, saj so se soočili z realnostjo, da človek kljub tehnološkemu napredku ne more popolnoma obvladovati naravnih sil. Prebivalci poplavno ogroženih območij so se znašli v negotovosti in strahu pred morebitnimi ponovnimi poplavami, kar jih sili v iskanje rešitev in odgovorov na številna vprašanja. Sprašujejo se, kam bi se lahko umaknili, kako bi lahko zaščitili svojo nepremičnino in ali je obnova sploh smiselna v takšnih pogojih.

Čeprav bi ljudje, ki niso izpostavljeni poplavni nevarnosti, na vprašanje smiselnosti obnove odgovorili nedvoumno in preprosto, za prebivalce teh območij odgovor ni preprost in enoznačen. Mnogi so globoko navezani na svojo nepremičnino, saj gre pogosto za domove, v katere so vložili večino svojega življenja. Ta navezanost ni zgolj materialna, temveč tudi čustvena in psihološka. Lastnina ni le fizični prostor, ampak tudi simbol osebnih dosežkov, zgodovine in spominov.

Psihosocialni dejavniki, kot so pripadnost skupnosti, občutek varnosti in identiteta, igrajo pomembno vlogo pri tem, zakaj se ljudje oklepajo svojih domov, tudi ko so ti izpostavljeni nevarnostim. Navezanost na kraj, kjer so odrasčali ali ustvarjali družino, se pogosto prepleta z občutkom pripadnosti lokalni skupnosti. Ta občutek pripadnosti je še toliko močnejši v manjših skupnostih, kjer imajo medosebni odnosi in sodelovanje v lokalnem okolju ključno vlogo pri oblikovanju identitete posameznika. Urbanistična zasnova in oblikovanje prostora lahko okrepi te vezi, saj ustrezno oblikovani prostori spodbujajo povezanost in občutek domačnosti.

Odločitev za preselitev ali obnovo zato ni zgolj pragmatična, ampak globoko prepletena z osebnimi vrednotami, spomini in družbenimi povezavami. Strah pred izgubo teh vezi in občutka pripadnosti lahko povzroči še dodatno psihološko stisko, ki je enako pomembna kot materialna izguba. Ljudje se ne borijo zgolj za fizične prostore, ampak tudi za ohranitev občutka doma, varnosti in povezanosti s skupnostjo.

ANALITIČNI DEL

NAMEN NALOGE

Naloga proučuje poplavna območja ob reki Savinji v občini Braslovče in se osredotoča na možnosti revitalizacije teh opustošenih območij z vključevanjem rekreacijskih, sprostitvenih in meditativnih vsebin. Posebna pozornost je namenjena območju športnega parka v Letušu in stanovanjskemu naselju, kjer je poplava uničila 150 domov.

Namen naloge je analizirati izzive, s katerimi se soočajo prebivalci in lokalne oblasti ter predstaviti različne pristope k obnovi, pri čemer se osredotoča na trajnostne in celovite rešitve. Ključni poudarek je na strateškem umeščanju stanovanjskih naselij ter načrtovanju dovoljenih področij razpršene gradnje na območjih, ki niso izpostavljena nevarnosti naravnih katastrof.

Naloga obravnava tudi načrtovanje javnih rekreacijskih površin, ki so bistvene za ohranjanje družbene kohezije in omogočajo prebivalcem okrevanje po naravnih nesrečah. Poudarja pomembnost športno-rekreativnih površin v povezavi s psihosocialnimi vidiki, saj te površine prispevajo k občutku skupnosti, ki je bil prisoten pred poplavami, ter omogočajo ponovno povezovanje prebivalcev in krepitev njihovega občutka varnosti in pripadnosti. Naloga preučuje tudi, kako lahko družba z združenimi prizadevanji okreva po naravnih katastrofah in kako je mogoče obvladovati ter preprečevati podobne dogodke v prihodnosti, s ciljem dolgoročne zaščite tako prebivalcev kot njihovih bivalnih in rekreacijskih prostorov.

ANALITIČNI DEL

ZGODOVINA OBČINE BRASLOVČE

Braslovče, prvič omenjene že leta 1140, so skozi stoletja nosile pečat bogate zgodovine. Trške pravice so pridobile leta 1360, v preteklosti pa so slovele kot središče hmeljarstva in tekstilne industrije. V bližini se ponosno dviguje Grad Žovnek, nekdanja rezidenca celjskih grofov.

Danes Braslovče, ustanovljene kot samostojna občina leta 1998, očarajo z mozaikom zgodovinskih in kulturnih draguljev. Obiskovalce privlačijo sakralni objekti, kot so cerkev Marijinega vnebovzetja in Marijina kapela ter etnološka zbirka v stari graščini. Narava v okolici ponuja priložnosti za pohodništvo, kolesarjenje in ribolov ob Braslovškem in Žovneškem jezeru.

Poleg bogate dediščine so Braslovče prepoznane tudi po svojih značilnih dejavnostih. V občini se odvija tradicionalni praznik hmelja, ki slavi bogato hmeljarsko preteklost. Prav tako so tukaj prisotna sodobna podjetja, ki se ukvarjajo z lesno predelavo, strojništvom in živinorejo.

Braslovče so torej kraj, kjer se prepletajo zgodovinski spomini, kulturna ustvarjalnost in naravne lepote, s svojo prijaznostjo in gostoljubnostjo pa vabijo k nepozabnemu obisku.

ANALITIČNI DEL

STATISTIČNI PODATKI OBČINE BRASLOVČE

Občina Braslovče je del savinjske statistične regije. Meri 55 km² in je po površini med slovenskimi občinami uvrščena na 124. mesto.

Občina ima približno 5.730 prebivalcev. Po številu prebivalcev se med slovenskimi občinami uvršča na 94. mesto. Na kvadratnem kilometru površine občine živijo povprečno 104 prebivalci. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je negativen in znaša –1,4 (v Sloveniji –2,3).

Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je pozitiven in znaša 7,2. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je torej pozitiven in znaša 5,8 (v Sloveniji 4,6).

Povprečna starost občanov je 43,4 leta, kar je nekoliko nižje od povprečne starosti prebivalcev Slovenije, ki znaša 43,9 leta. Vrednost indeksa staranja za občino je nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo. To pomeni, da se povprečna starost prebivalcev občine dviga počasneje kot v celotni Sloveniji. V občini je, tako kot v večini slovenskih občin, med ženskami več tistih, ki so stare 65 let ali več, kot tistih, ki so stare manj kot 15 let; pri moških je slika podobna.

V občini delujeta 2 vrtca, ki ju obiskuje 236 otrok. Od vseh otrok v občini, starih od 1 do 5 let, je 87 % vključenih v vrtec, kar je več kot v povprečju po Sloveniji (82 %). V tamkajšnjih osnovnih šolah se izobražuje približno 550 učencev. Različne srednje šole obiskuje okoli 220 dijakov. Med 1.000 prebivalci v občini je 41 študentov in 9 diplomantov; v celotni Sloveniji je na 1.000 prebivalcev povprečno 38 študentov in 8 diplomantov.

Med osebami v starosti 15–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je približno 71 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb (tj. delovno aktivnih), kar je več od slovenskega povprečja (69 %).

Statistični podatki (za leto 2022) pridobljeni na spletni strani
Statističnega urada Republike Slovenije.

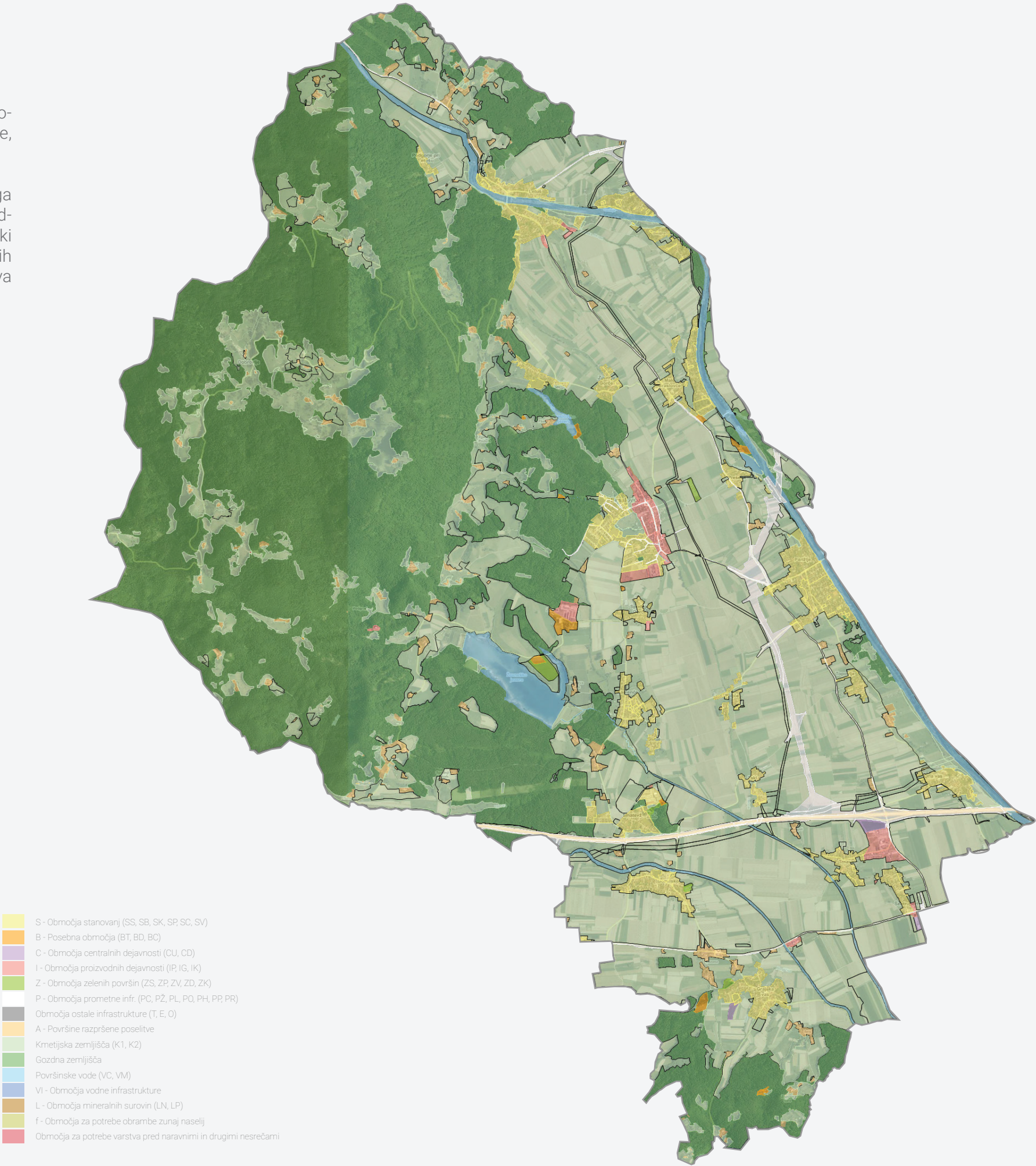
ANALIZE

ANALIZE

NAMENSKA RABA

Občina Braslovče leži v severovzhodnem delu Slovenije, v osrednjem delu Spodnje Savinjske doline, med Karavankami in Posavskim hribovjem.

Skoraj 40 % površja občine Braslovče je prekrita z gozdnimi površinami. Prevladuje razpršena gradnja enostanovanjskih hiš, redki so večstanovanjski objekti, ki se pojavljajo v koncentrirano pozidanih conah. Skozi občino teče glavna cestna povezava med Zgornjo in Spodnjo Savinjsko dolino.

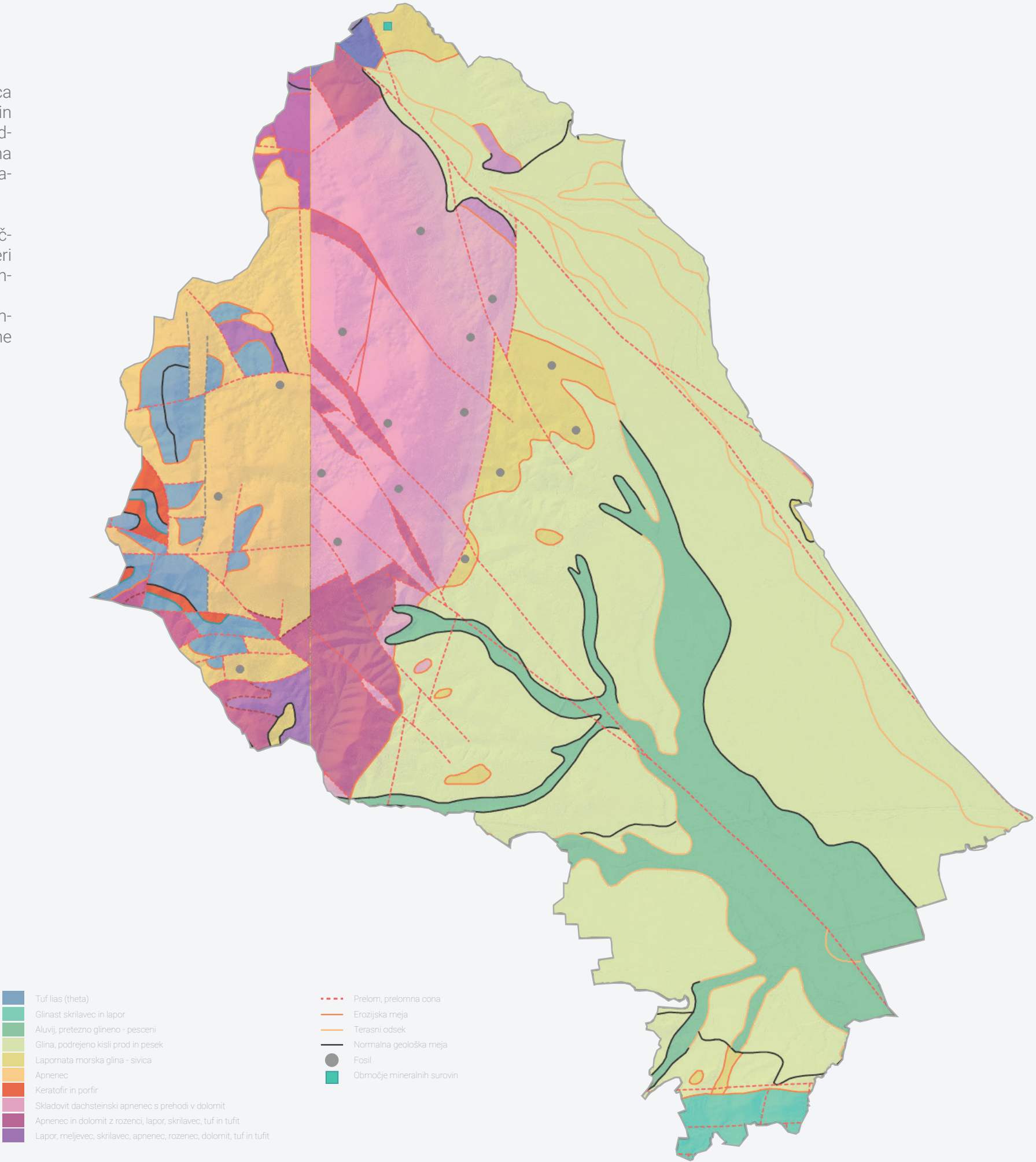
ANALIZE

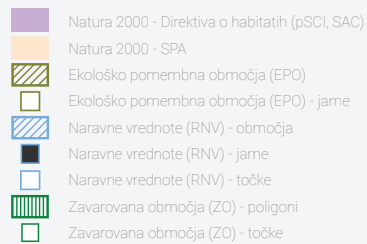
GEOLOŠKA KARTA

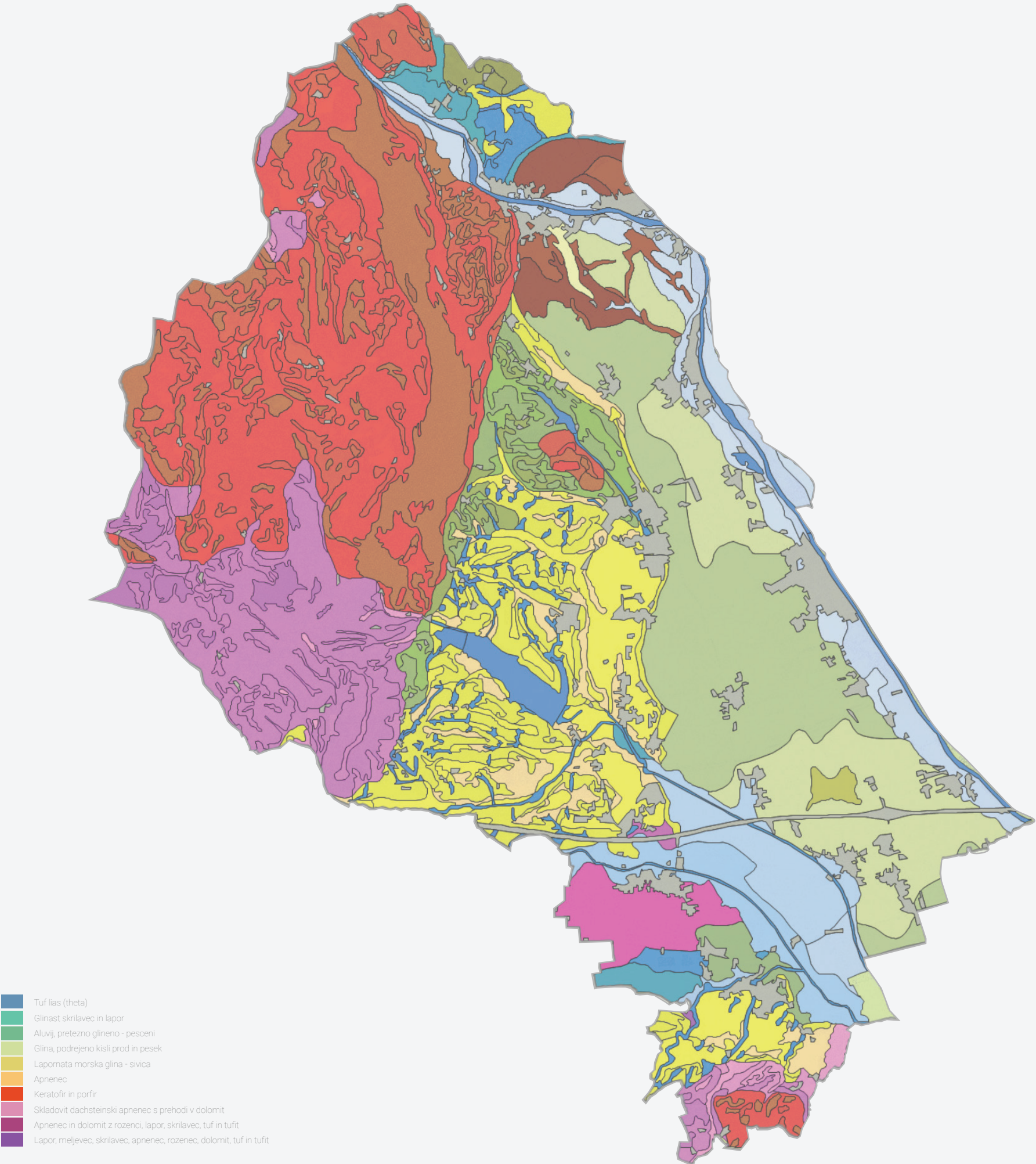
Geološke značilnosti območja so posledica zapletenih tektonskih procesov, sedimentacije in erozije, ki so oblikovali raznoliko geološko zgradbo. Razširjeni pregled geologije Braslovč temelji na poglobljeni analizi različnih geoloških formacij, starostnih obdobj in sedimentnih zaporedij.

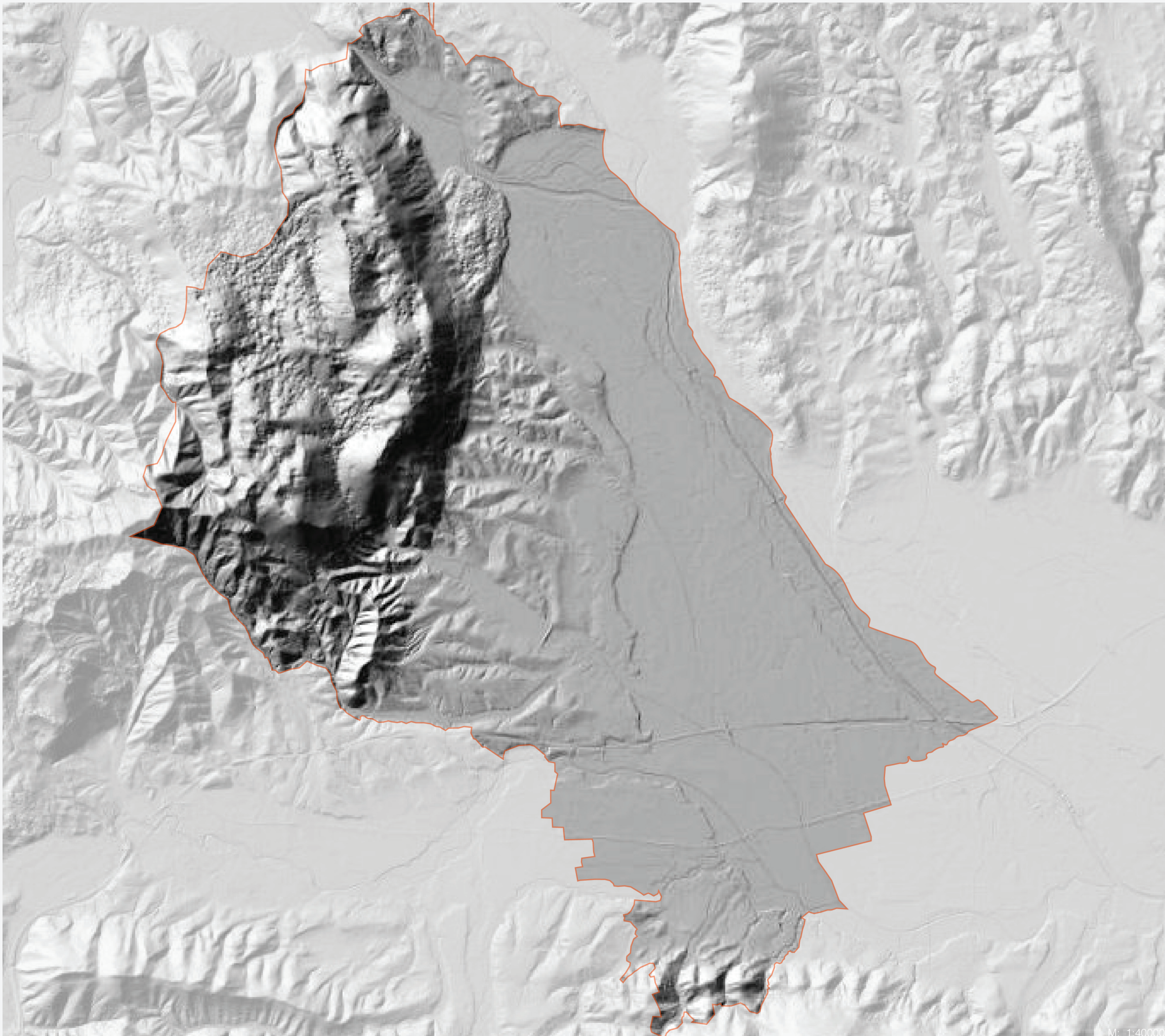
Mineralni viri: območje občine Braslovče nima večjih nahajališč mineralnih virov, vendar pa so nekateri lokalni kamnolomi v preteklosti izkoriščali peščenjake in glinovce za gradbeni material.

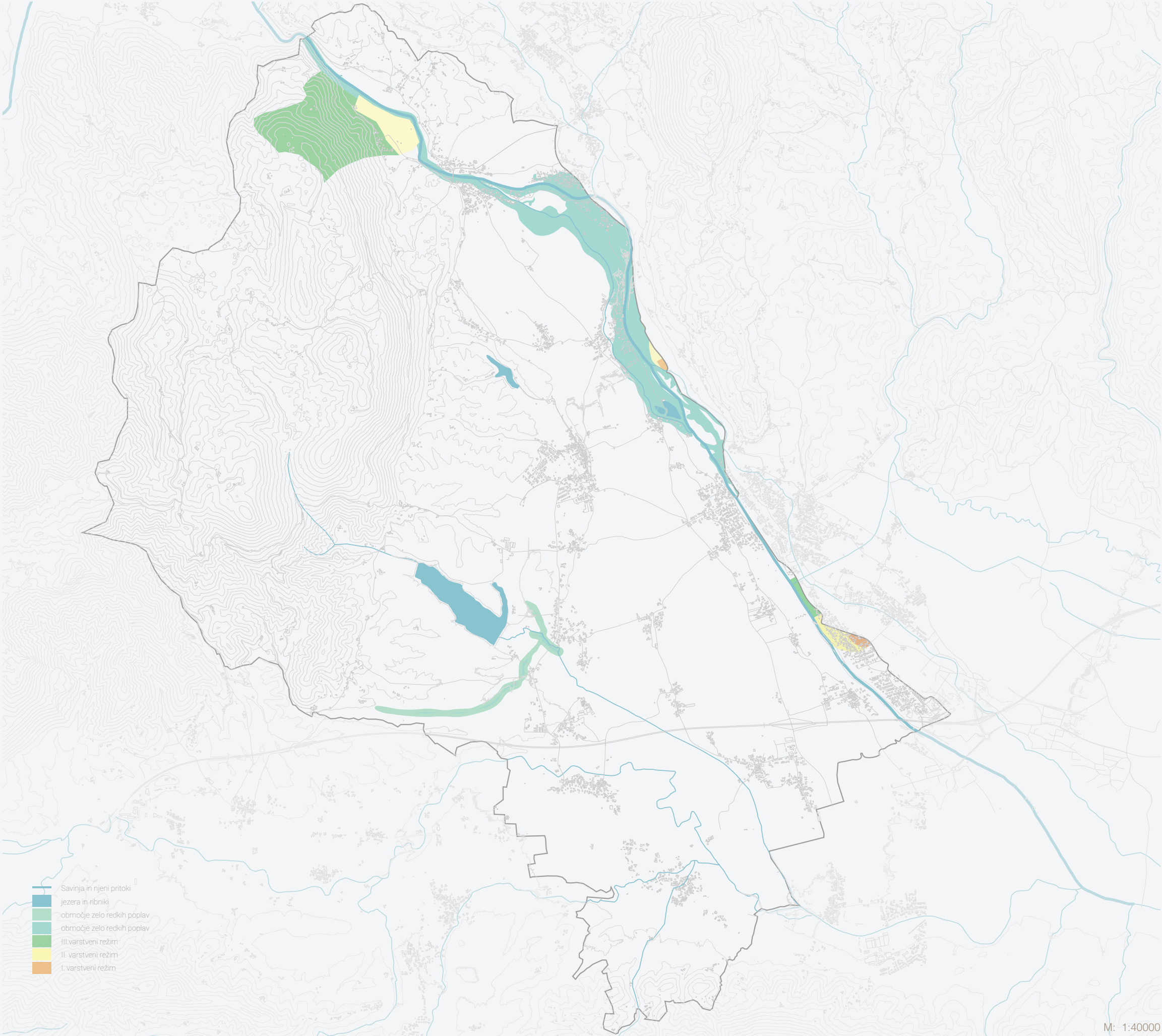
Naravne danosti: hidrogeološki potencial je pomemben za oskrbo s pitno vodo, pri čemer se podzemne vode shranjujejo v aluvialnih vodonosnikih.

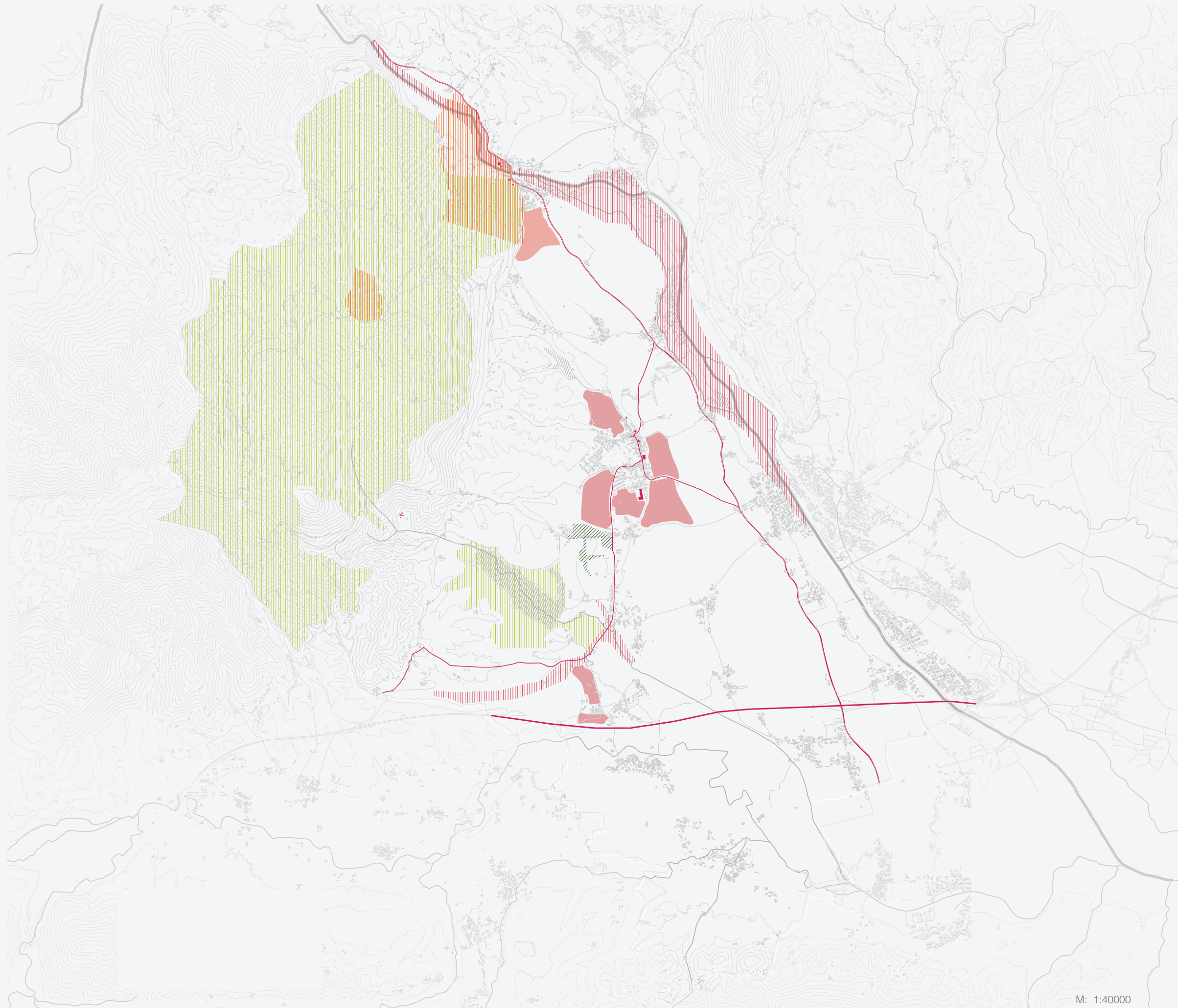
ANALIZE

SINTEZA OKOLJSKIH ANALIZ

Na podlagi analiz območja lahko definiramo nove cone primerne za naselitev ali zgolj potrebe rekreacije in preživljanje prostega časa.

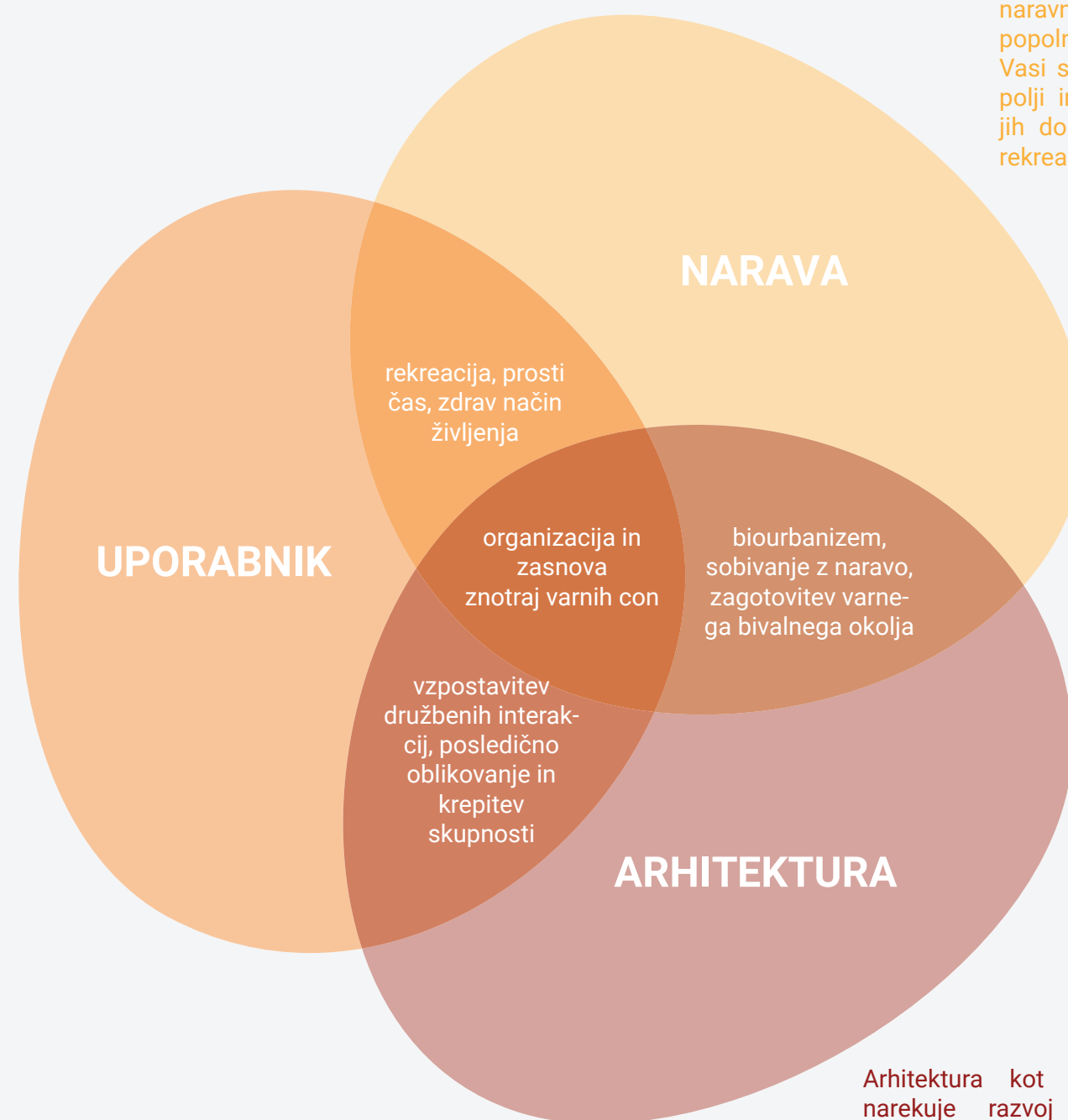
Območja sledijo glavnim idejam zagotavljanja geološko in hidrološko varnih območij, ta so definirana na podlagi opravljenih analiz in raziskav, ob morebitni izvedbi pa bi morala biti pridobljena uradna poročila in analize hidrologov in geologov.

Novo formirane varne cone upoštevajo ekološke, transportne in socialne vidike npr. bližina prometnih povezav, bližina naravnih danosti ...

PROJEKT

Potrebe uporabnikov se skozi evolucijo spreminjajo vendar potreba po socializaciji in sprejetju v družbi ostaja vedno prisotna. Za kvaliteten in zdrav način življenja je za ljudi, poleg osnovnih človeških potreb, pomembna tudi rekreacija.

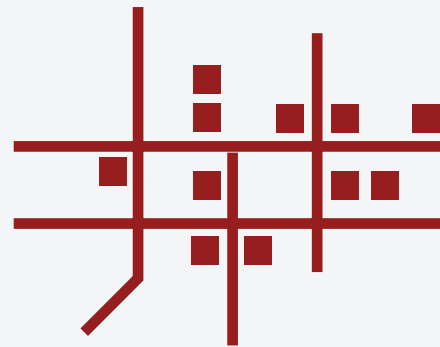

Odnos do javnih zelenih površin in nasplošno do naravnega okolja je v vaseh in manjših naseljih je popolnoma drugačen kot v mestih in večjih naseljih. Vasi so na vsakem okraju obdane s travniki, njivami, polji in gozdovi skozi katere se vije nešteto poti, ki jih domačini in ostali obiskovalci uporabljajo tudi v rekreacijske namene.

Arhitektura kot umetniška znanstvena disciplina narekuje razvoj in način oblikovanja družbe. Arhitektura se že veliko časa ukvarja s povezovanjem človeka nazaj z naravo, saj smo ljudje ob nenehnem hlastanju po vse več materialnih dobrinah počasi zgubili stik z naravo, ker se močno kaže tudi v naši kvaliteti življenja.

izbira **novih varnih lokacij** primernih za
vzpostavitev nove soseske

idejna zasnova **soseske**
na novi varni lokaciji

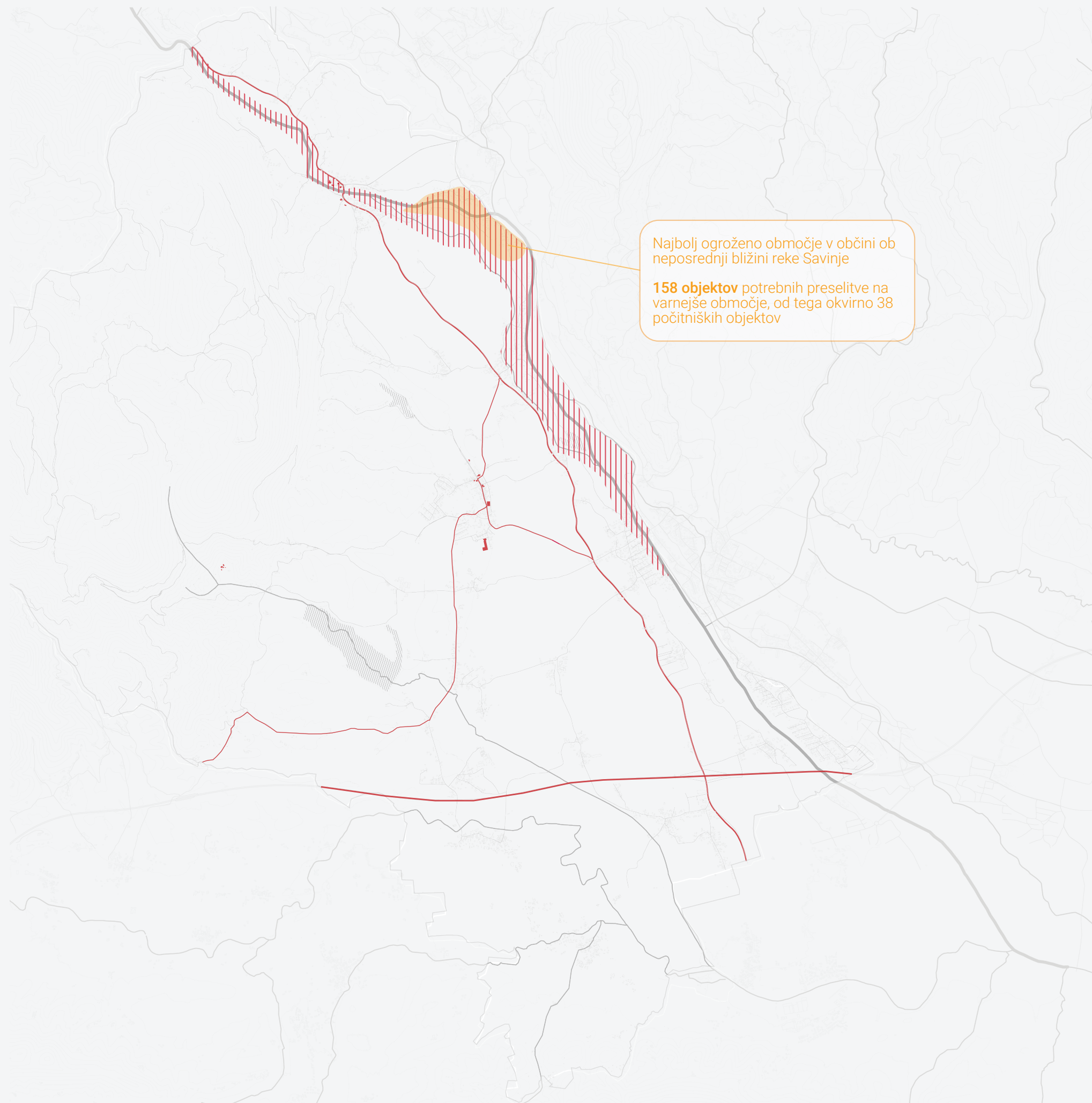
idejna zasnova **tipa enostanovanjskih hiš**

PROJEKT
OCENA VELIKOSTI POSEGA V PROSTORU

Poplavno ogroženo področje znaša skupno cca. **251.000 m²**. Od tega je športno rekreacijskih površin **8.700 m²**, površin s programom kulture ali prostovolnih organizacij 3.000 m² in poseljenih površin **221.300 m²**.

Od skupno 158 objektov potrebnih preselitve na varnejšo lokacijo, jih je 22 v občini Šmartno ob Paki, 31 objektov je počitniških, 102 objektov s stalnim prebivališčem in 3 objekti, ki imajo zabeležene lečasne naslove bivanja.

- pomembni objekti in objekti kjer se zbira večje število ljudi
- ▮ pomembne ceste
- ▮ območje kakršnekoli poplavne ogroženi
- območje nujne preselitve
- nove varne cone

PROJEKT
OCENA VELIKOSTI POSEGA V PROSTORU

S pomočjo opravljenih analiz in javno dostopnih podatkov so bile lokacije določene na način izločanja neustreznih območij. Vsaka lokacija je v nadaljnjem procesu podrobneje analizirana z vidika dostopnosti, velikosti, namenske rabe, geologije, hidrologije in SWOT analize.

Idejne rešitve izbranih lokacij so zasnovane na podlagi splošno dostopnih podatkov portala ARSO in podlogah Geodetske uprave RS. Za morebitno izvedbo sta potrebni podrobnejša geološka in hidrološka analiza ter mnenje strokovnjakov s tega področja.

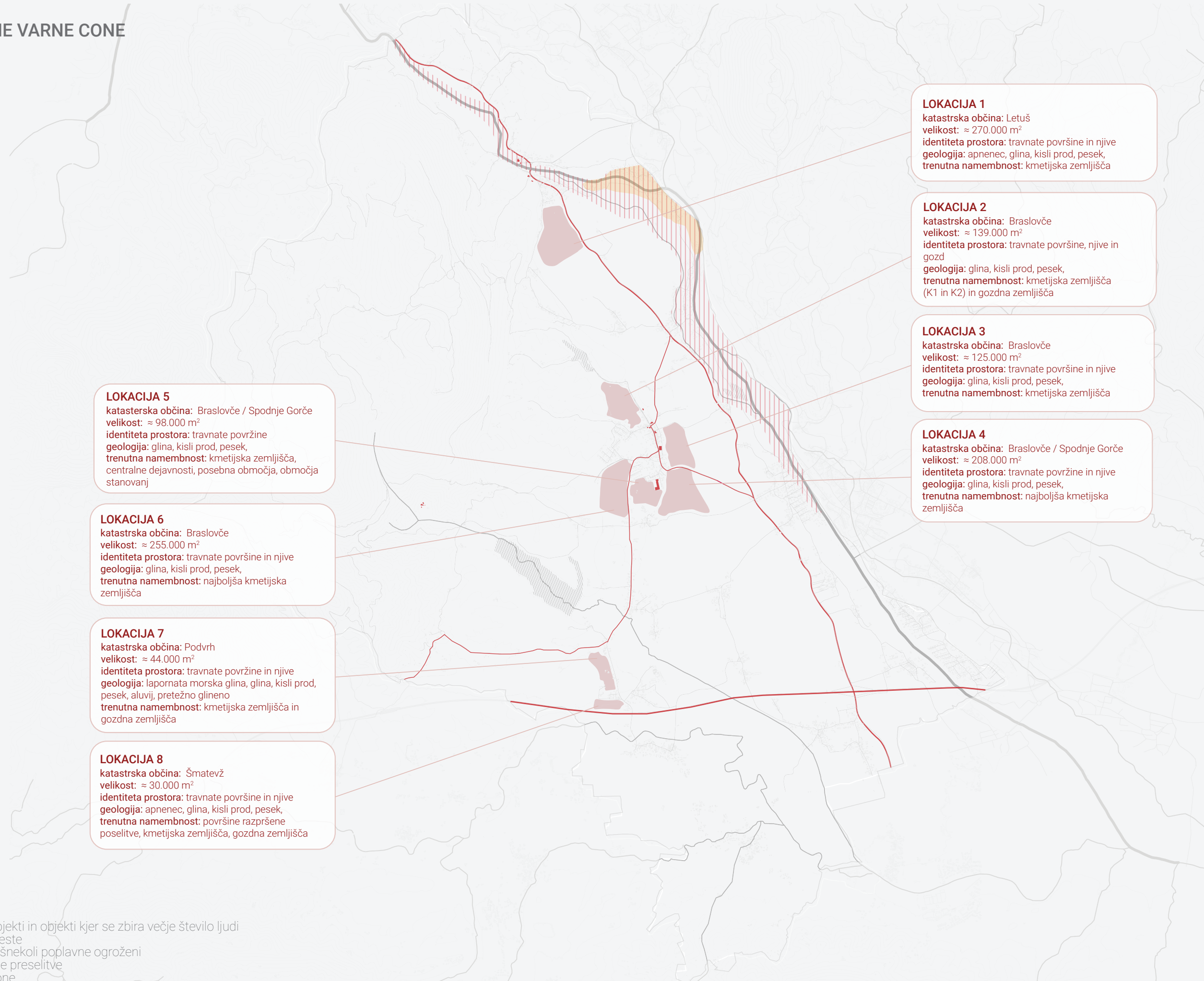
Popolnoma uničen edini športni park v Letušu, opustošena tudi kulturni in gasilski dom

Najbolj ogroženo poseljeno območje v občini Smartno ob Paki.
22 objektov potrebnih preselitve

Najbolj ogroženo območje v občini ob neposredni bližini reke Savinje

158 objektov potrebnih preselitve na varnejše območje, od tega okvirno 38 počitniških objektov

- pomembni objekti in objekti kjer se zbira večje število ljudi
- ▬ pomembne ceste
- ▨ območje kakršnekoli poplavne ogroženosti
- območje nujne preselitve
- nove varne cone

LOKACIJA 1
katastrska občina: Letuš
velikost: ≈ 270.000 m²
identiteta prostora: travnate površine in njive
geologija: apnenec, glina, kisli prod, pesek,
trenutna namembnost: kmetijska zemljišča

LOKACIJA 2
katastrska občina: Braslovče
velikost: ≈ 139.000 m²
identiteta prostora: travnate površine, njive in gozd
geologija: glina, kisli prod, pesek,
trenutna namembnost: kmetijska zemljišča (K1 in K2) in gozdna zemljišča

LOKACIJA 3
katastrska občina: Braslovče
velikost: ≈ 125.000 m²
identiteta prostora: travnate površine in njive
geologija: glina, kisli prod, pesek,
trenutna namembnost: kmetijska zemljišča

LOKACIJA 4
katastrska občina: Braslovče / Spodnje Gorče
velikost: ≈ 208.000 m²
identiteta prostora: travnate površine in njive
geologija: glina, kisli prod, pesek,
trenutna namembnost: najboljša kmetijska zemljišča

LOKACIJA 5
katastrska občina: Braslovče / Spodnje Gorče
velikost: ≈ 98.000 m²
identiteta prostora: travnate površine
geologija: glina, kisli prod, pesek,
trenutna namembnost: kmetijska zemljišča, centralne dejavnosti, posebna območja, območja stanovanj

LOKACIJA 6
katastrska občina: Braslovče
velikost: ≈ 255.000 m²
identiteta prostora: travnate površine in njive
geologija: glina, kisli prod, pesek,
trenutna namembnost: najboljša kmetijska zemljišča

LOKACIJA 7
katastrska občina: Podvrh
velikost: ≈ 44.000 m²
identiteta prostora: travnate površine in njive
geologija: lapornata morska glina, glina, kisli prod, pesek, aluvij, pretežno glineno
trenutna namembnost: kmetijska zemljišča in gozdna zemljišča

LOKACIJA 8
katastrska občina: Šmatevž
velikost: ≈ 30.000 m²
identiteta prostora: travnate površine in njive
geologija: apnenec, glina, kisli prod, pesek,
trenutna namembnost: površine razpršene poselitve, kmetijska zemljišča, gozdna zemljišča

- pomembni objekti in objekti kjer se zbira večje število ljudi
- ||||| pomembne ceste
- ||||| območje kakršnekoli poplavne ogroženosti
- območje nujne preselitve
- nove varne cone

PROJEKT
IDEJNA ZASNOVA NA PRIMERU

LOKACIJA 1

katastrska občina: Letuš

velikost: ≈ 275.000 m²

identiteta prostora: travnate površine in njive

geologija: apnenec, glina, kisli prod, pesek,

trenutna namembnost: kmetijska zemljišča

hidriologija: od poplavnih območij oddaljena 340 m

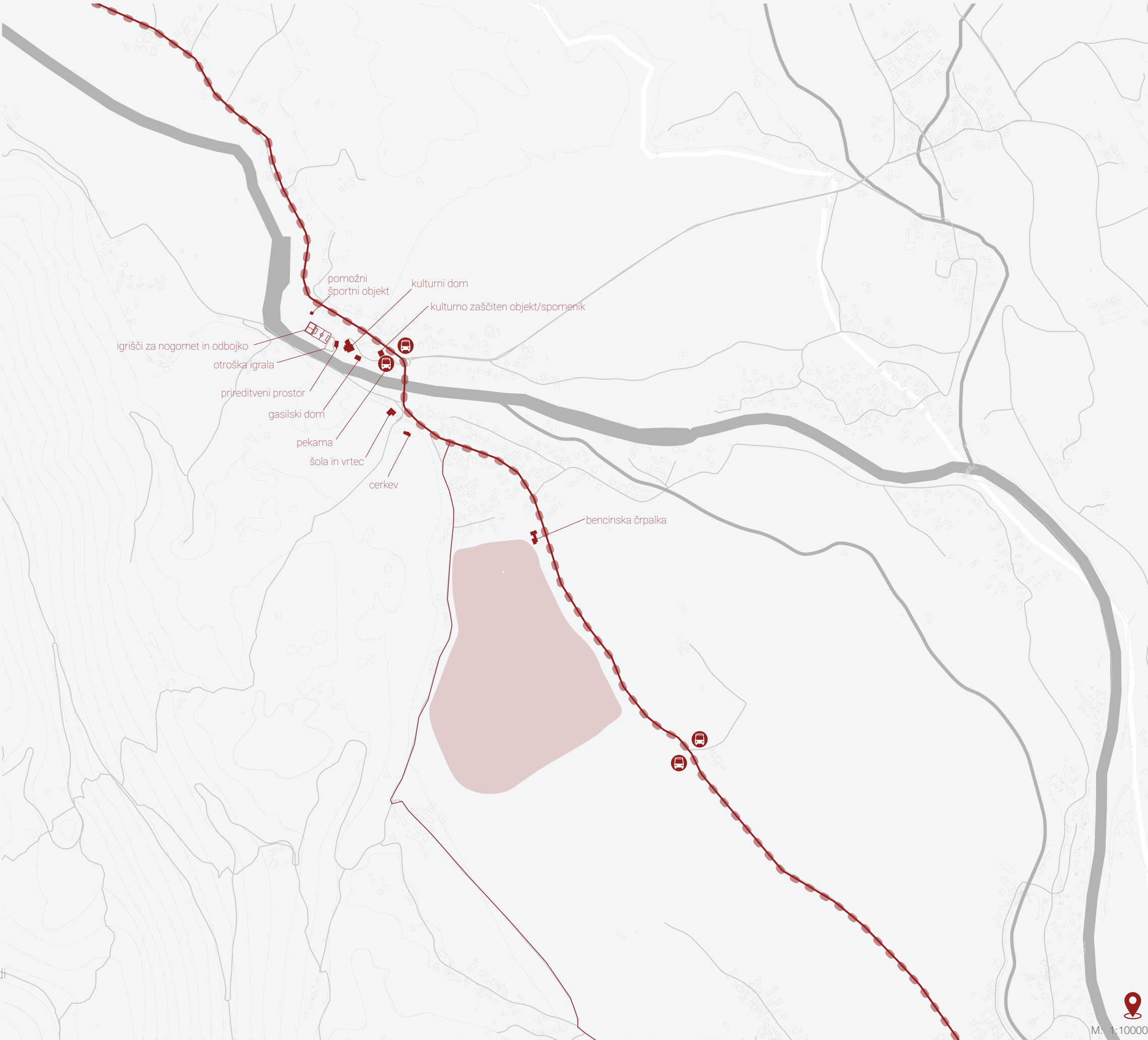
Velikost nekdanjih programov:

Skupno: cca **233.000 m²**.

Športno-rekreacijske površine: **8.700 m²**,

Kultura in prostovoljstvo: **3.000 m²**

Naselje: **221.300 m²**.

PROJEKT
ZASNOVA NA PRIMERU
LOKACIJA 1

Prednosti:

- najbližje potencialno območje trenutnemu ogroženemu delu, kjer je nujno potrebna preselitev prebivalcev, s tem izseljencem zagotovimo enako poznano skupnost, bivalno okolje, kar lahko preselitev in s tem povezane stiske olajša,
- neposredna bližina glavne prometne povezave iz Zgornje Savinjske doline proti avtocestnemu priključku Šentrupert, kmalu tudi neposrednja bližina priključna novi avtocestni povezavi s Koroško,
- dve avtobusni postajališči, oddaljeni približno 5 min hoje,
- bližina neokrnjene narave, naravnih in kulturnih znamenitosti,
- možnost nadaljnega razvoja soseške v JV smeri.

Slabosti:

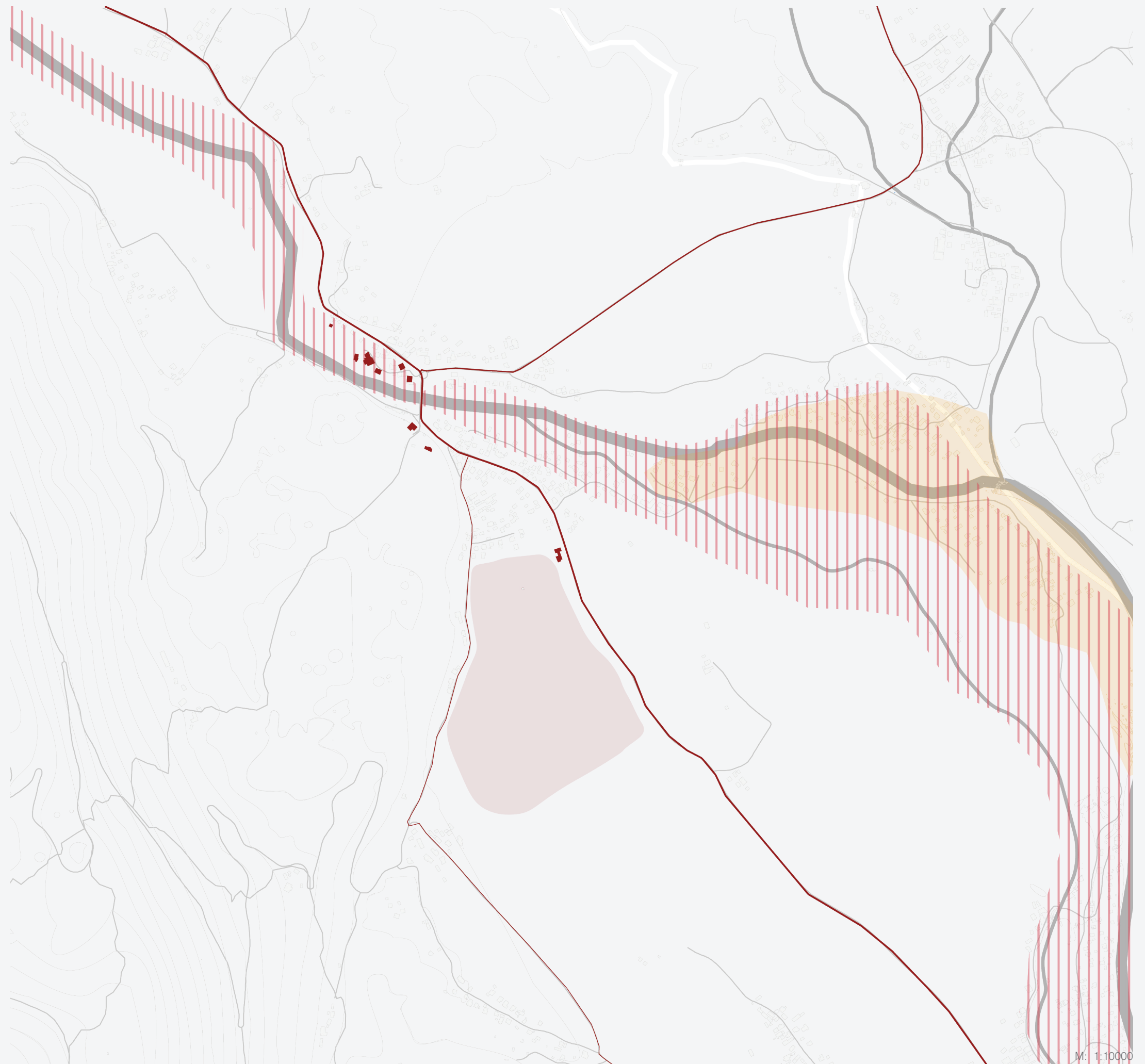
- glasnost prometnih povezav,
- slaba osvetljenost v popoldanskem in večernem času zaradi topografije terena, ki se na zahodu hitro dviga.

Tveganja:

- trenutno je zemljišče klasificirano kot najboljše kmetijsko zemljišče, s poseganjem na tem območju izgubimo parcele s kvalitetno zemljino primerno za pridelovanje hrane.

Priložnosti:

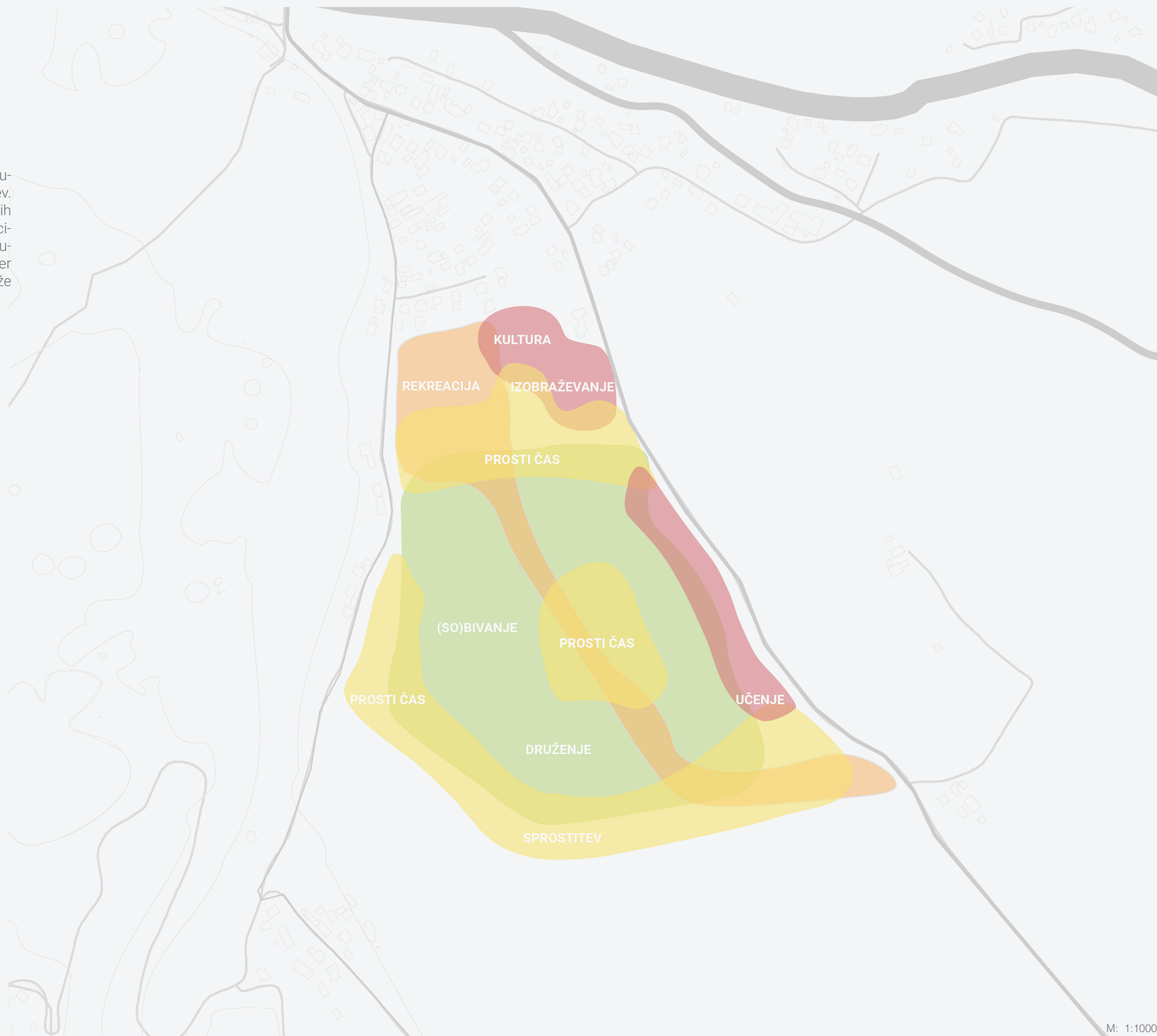
- priložnost za vzpostavitev novega sistema naselja, ki predstavlja novost v prostoru in narekuje drugačen pristop k načrtovanju in oblikovanju družbe,
- povezovanje Letuša z Malimi Braslovčami in spodbujanje medkrajevnega povezovanja.

- pomembni objekti in objekti kjer se zbira večje število ljudi
- pomembne ceste
- ||||| območje kakršnekoli poplavne ogroženi
- območje nujne preselitve
- nove varne cone

PROJEKT
PROGRAMSKA SHEMA PROSTORA
LOKACIJA 1

Lokacija zaradi svoje velikosti na enem mestu združuje različne programe, aktivnosti in potrebe prebivalcev. Glavni in največji del predstavlja naselje stanovanjskih hiš, med njimi se mešajo programi namenjeni rekreaciji, aktivnemu preživljanju prostega časa kot tudi kulturi, izobraževanju, učenju in servisnemu programu ter delu. Programska shema upošteva vpliv okolice in že obstoječih programov v bližini.

PROJEKT

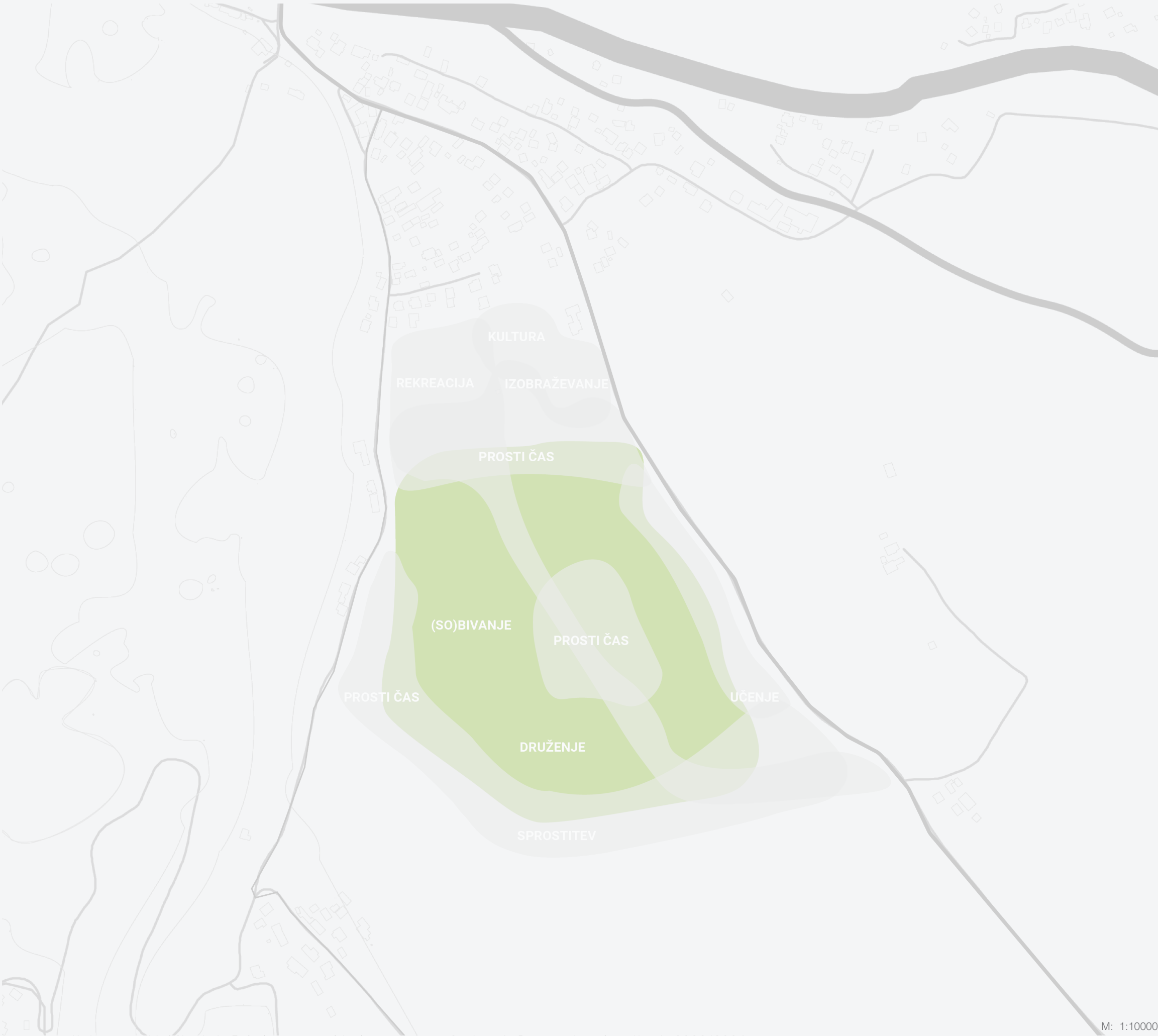
PROGRAMSKA SHEMA

BIVANJE

Programsko razporejanje je pomemben korak pri načrtovanju naselja, kakovost pa je, poleg varnosti, eden izmed ključnih vodil te naloge. Kakovostno bivalno okolje namreč ni zgolj zbirka zgradb, ampak prostor, kjer se ljudje počutijo varno, udobno in povezano z drugimi. Takšno okolje pozitivno vpliva na naše fizično in duševno zdravje, spodbuja socialne interakcije in omogoča dostop do izobraževalnih in kulturnih priložnosti.

Oblikovanje kvalitetnega bivalnega okolja zahteva premišljen pristop, ki upošteva lokacijo, arhitekturo, urbanistično načrtovanje, zelene površine, infrastrukturo, socialno infrastrukturo in vključevanje občanov. S kombinacijo teh elementov lahko ustvarimo naselja, ki bodo prijetna za življenje in bodo služila kot vzor za prihodnje generacije.

Skupna velikost namenjena bivanju na novi lokaciji je 230.000 m², kar je enako približni ocenjeni velikosti površine nujno potrebne izselitve.

PROJEKT

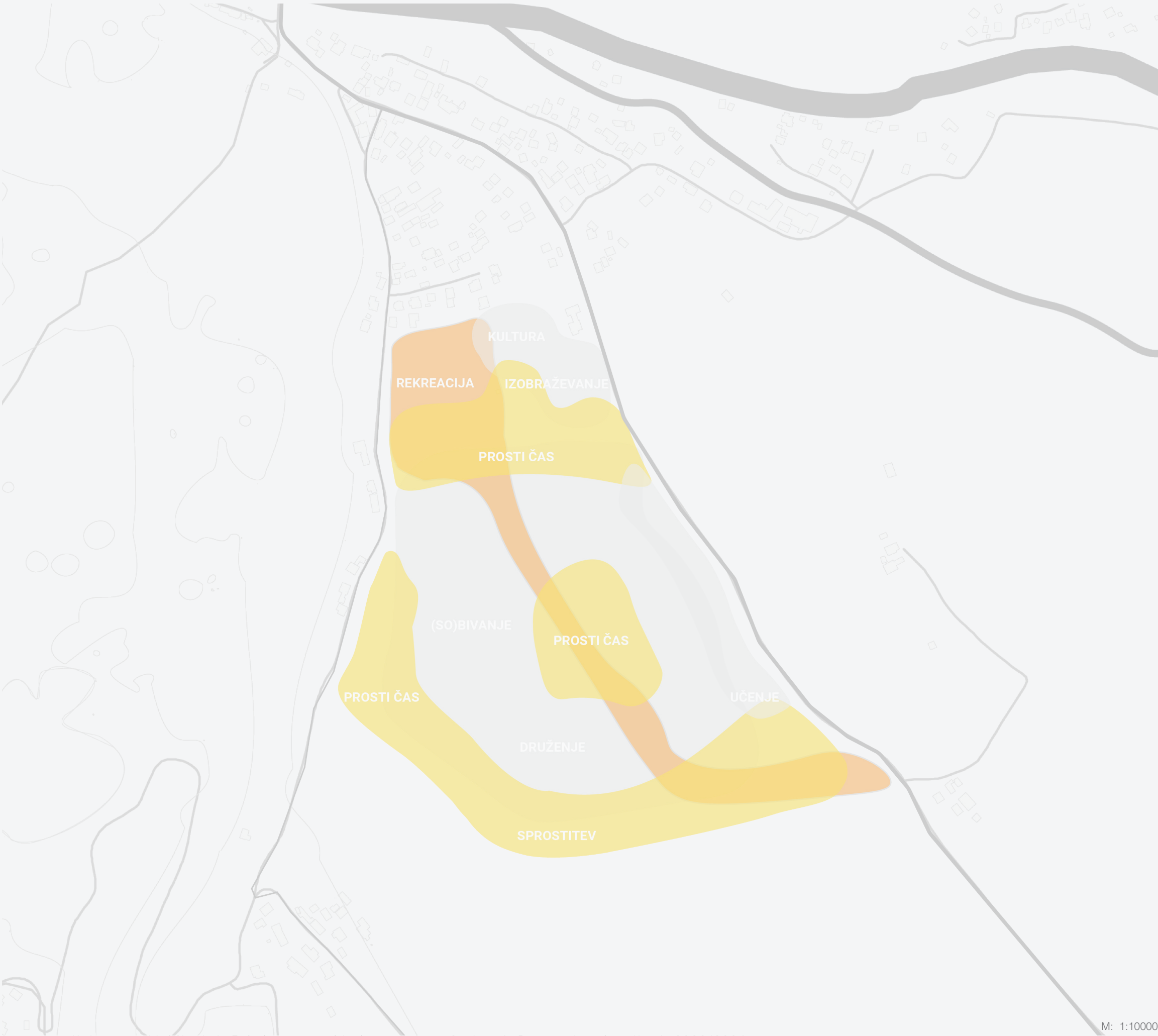
PROGRAMSKA SHEMA

REKREACIJA in PROSTI ČAS

Rekreacija je ključni element pri oblikovanju sodobnih naselij, saj neposredno vpliva na kakovost življenja prebivalcev. Zagotovitev ustreznih rekreacijskih površin in aktivnosti spodbuja zdrav način življenja, krepi medsebojne odnose ter prispeva k splošnemu dobrobitu skupnosti.

Dostopnost parkov, igrišč, sprehajalnih poti in drugih rekreacijskih prostorov omogoča prebivalcem, da se sproščajo, gibajo in preživljajo čas na svežem zraku. To je še posebej pomembno v današnjem hitrem tempu življenja, saj rekreacija pomaga zmanjšati stres, izboljšati koncentracijo in preprečevati številne zdravstvene težave.

Poleg fizičnega zdravja rekreacija pozitivno vpliva tudi na naše duševno počutje, saj nam omogoča, da se odklopimo od vsakdanjih obveznosti in spoznamo nove ljudi. Zato je pri načrtovanju novih naselij nujno, da se že v začetni fazi posveti dovolj pozornosti oblikovanju rekreacijskih prostorov, ki bodo ustrezali potrebam različnih starostnih skupin in interesov.

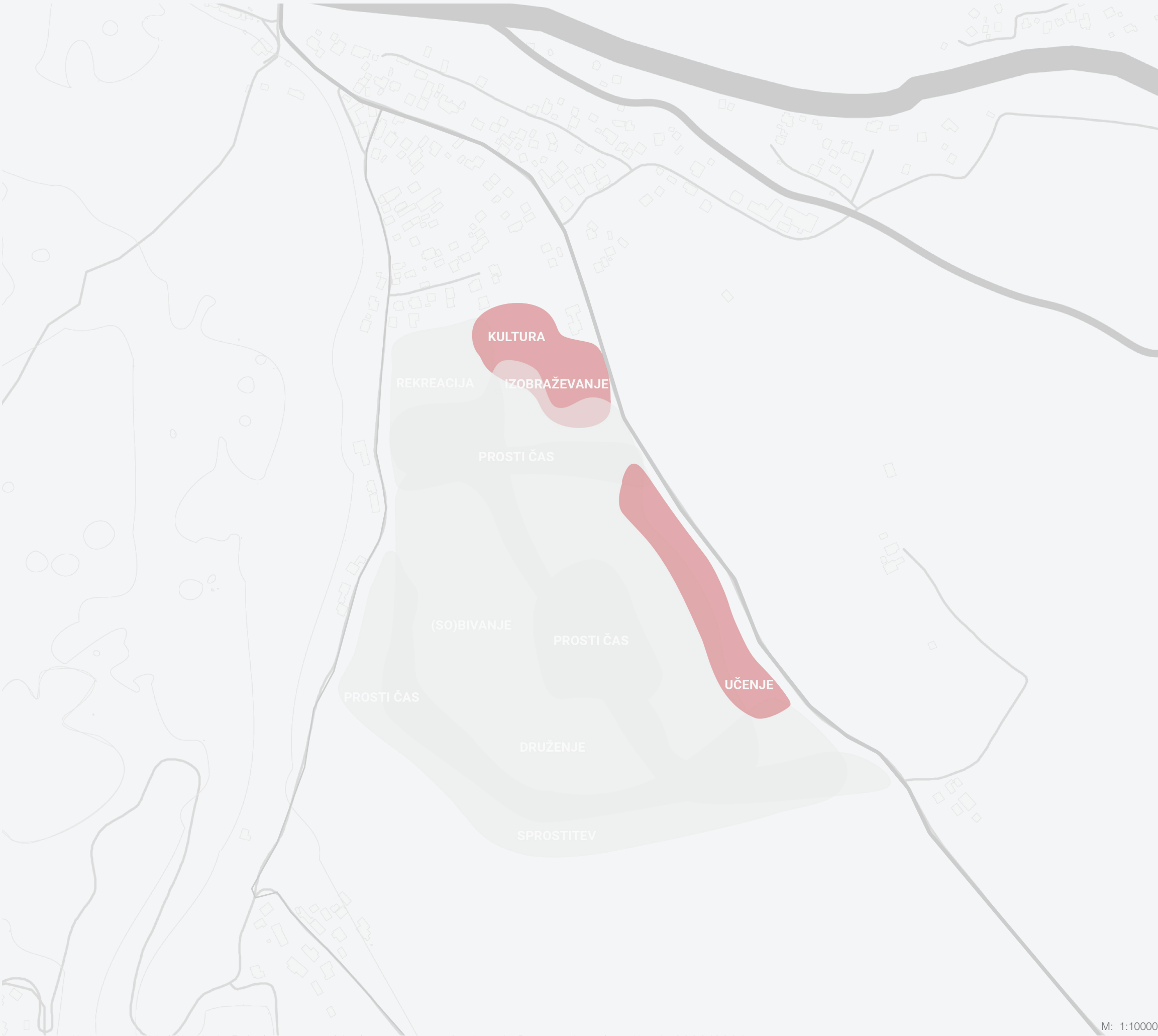

IZOBRAŽEVANJE in KULTURA

Izobraževanje predstavlja temelj osebnega razvoja in družbenega napredka. Dostopnost kakovostnih izobraževalnih ustanov v neposredni bližini doma omogoča optimalne pogoje za pridobivanje znanja in spretnosti, nujnih za uspešno vključevanje v sodobno družbo. Vendar pa se izobraževanje ne omejuje zgolj na formalne institucije; proces učenja je življenjski proces, ki se odvija skozi vse življenje in v različnih oblikah.

Kultura kot rezultat človekove kreativnosti in izražanja igra ključno vlogo pri oblikovanju identitete posameznika in skupnosti. Kulturni dogodki, umetnost in zgodovinska dediščina ne le bogatijo naše življenje, temveč tudi krepijo socialne vezi in spodbujajo medkulturni dialog. Kakovostno bivalno okolje mora nuditi prostor za razvoj kulture in omogočiti dostop do kulturnih dobrin.

Sinergija med izobraževanjem in kulturo je neločljivo povezana z oblikovanjem kakovostnega bivalnega okolja. Ko načrtujemo nova naselja, moramo zagotoviti, da bodo ta nudila uravnotežen razvoj na vseh področjih človekovega življenja. Dostopnost do izobraževalnih ustanov, delovnih mest in kulturnih prireditev je ključni dejavnik za kakovost življenja prebivalcev. Takšna naselja ne le spodbujajo osebni razvoj posameznikov, temveč tudi prispevajo k socialni koheziji in trajnostnemu razvoju skupnosti.

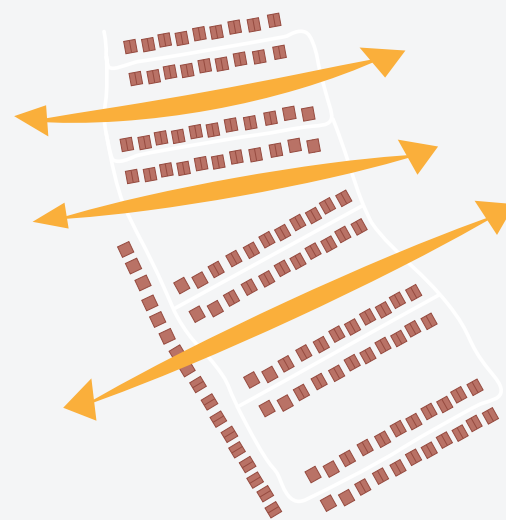
Tradicionalni način gradnje na podeželju je pogosto zaznamovan z razpršeno poselitvijo, kjer hiše v majhnih skupinah ali gručah ustvarjajo intimne atri-je znotraj soseske. Ta način gradnje ima številne prednosti, kot so večja zasebnost, bližnji stik z nar-avo in ohranjanje kulturne dediščine.

Pri načrtovanju novih sosesk se pogosto srečuje-mo z dilemo med racionalnim linijskim načinom gradnje, ki omogoča učinkovito izrabo prostora, in ohranjanjem značilnosti obstoječih naselij. Čeprav linijska gradnja z vrstnimi hišami omogoča hitrejšo in cenejšo gradnjo, pogosto vodi do monotoni-h in enoličnih naselij, ki ne spodbujajo občutka pripad-nosti in skupnosti.

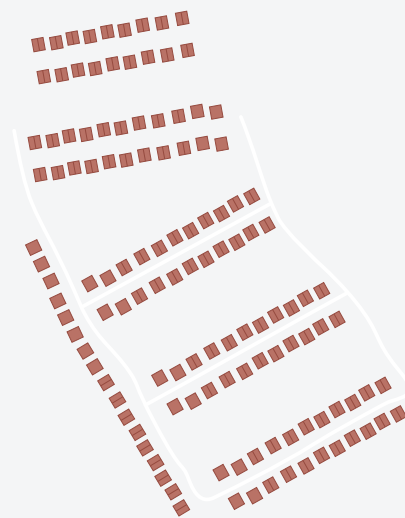
Gradnja v gručah predstavlja alternativo linijskim naseljem, saj omogoča ohranjanje obstoječega **vzorca poselitve**, krepitev občutka **skupnosti**, več-jo zasebnost, **raznolikost arhitekture** in boljšo **vkli-jučenost v okolje**.

Pri načrtovanju soseske v gručah je pomembno up-oštevat analizo obstoječega stanja, potrebe upo-rabnikov, ustvarjanje skupnih prostorov, ohranjanje biotske raznovrstnosti in uporabo trajnostnih mate-rialov. S premišljenim načrtovanjem lahko soseske v gručah postanejo prijetni in trajnostni kraji za živi-ljenje, ki združujejo prednosti podeželja in sodobne-ga načina življenja.

enostavna vrstna ureditev soseske

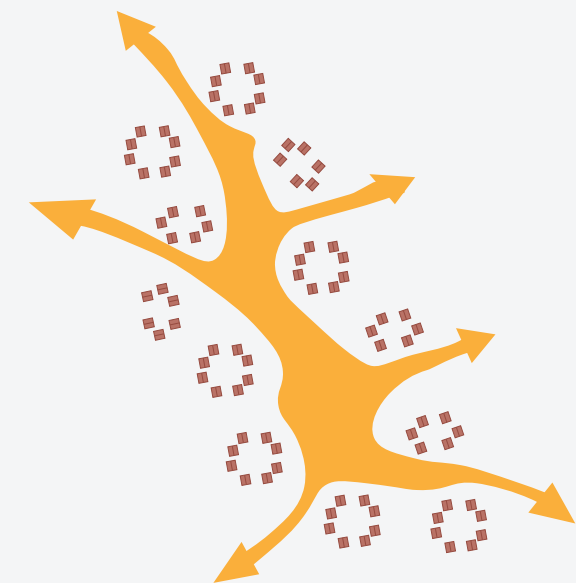

omrežje poti poteka le v eni smeri

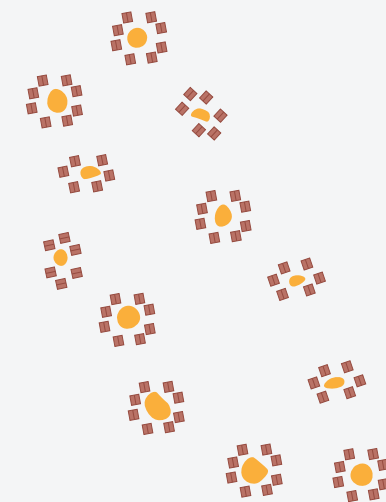

javni skupni prostor se pojavlja le na določenih delih in je tam bolj skoncentriran

predlagana ureditev soseske

omrežje poti poteka v vseh smereh

javni prostor se pojavlja povsod med gručami in omogoča enake pogoje dostopanja vsem prebivalcem in širši javnosti

PROJEKT
RAZVOJ SOSESKE

STANOVANJSKI OBJEKTI

Gruče stanovanjskih hiš so razporejene nekoliko odmaknjeno od oboda območja varne cone, s tem dopuščajo, da se prostor med njimi odpira v večje območje, ki je namenjeno javnim zelenim površinam.

Na zahodnem in južno-zahodnem delu se soseska kontinuirano nadaljuje proti gozdu, na vzhodni strani pa z odmikom od glavne ceste vzpostavlja mirnejše bivanjsko okolje.

Vsak posamičen dovoz lahko sprejme do 8 stanovanjskih hiš, ki so poljubno orientirane, saj se vrstijo okrog krožnega dvorišča. Objekti tako niso enolično orientirani, ampak med sabo ustvarjajo dialog z različnimi koti postavitve. S tem lahko reguliramo tudi zasebnost, dovajano svetlobo v notranjost, postavitev notranjih prostorov itd.

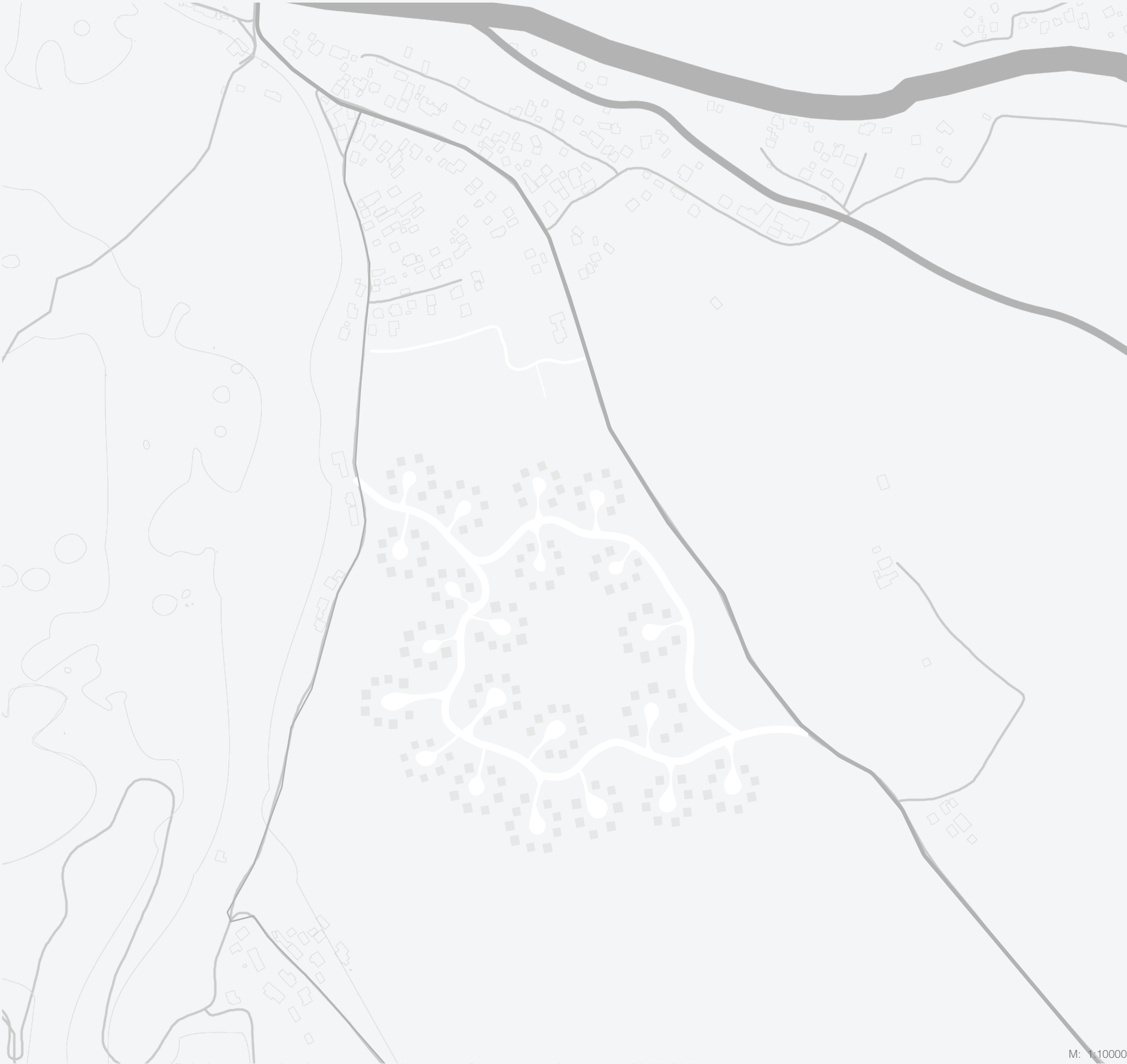

PROJEKT
RAZVOJ SOSESKE

OMREŽJE POTI IN DOSTOPOV

Dostop do lokacije je iz obeh strani, kar omogoča takojšnji uvoz iz glavne ceste med Zgornjo in Spodnjo Savinjsko dolino ali pa uvoz iz mirnejše ceste s strani Dobrovelj. Poti na lokaciji so speljane tako, da glavna cesta vzpostavi krožno pot, vzdolž katere se na obeh straneh nizajo odcepi do posamičnih gruč stanovanjskih hiš.

Dovozi do posamičnih skupin stanovanjskih hiš so dolgi nekaj deset metrov in se na koncu zaključijo krožno. Na ta način ena cesta napaja dvorišča oz. garaže pred vsako od osmih stanovanjskih hiš.

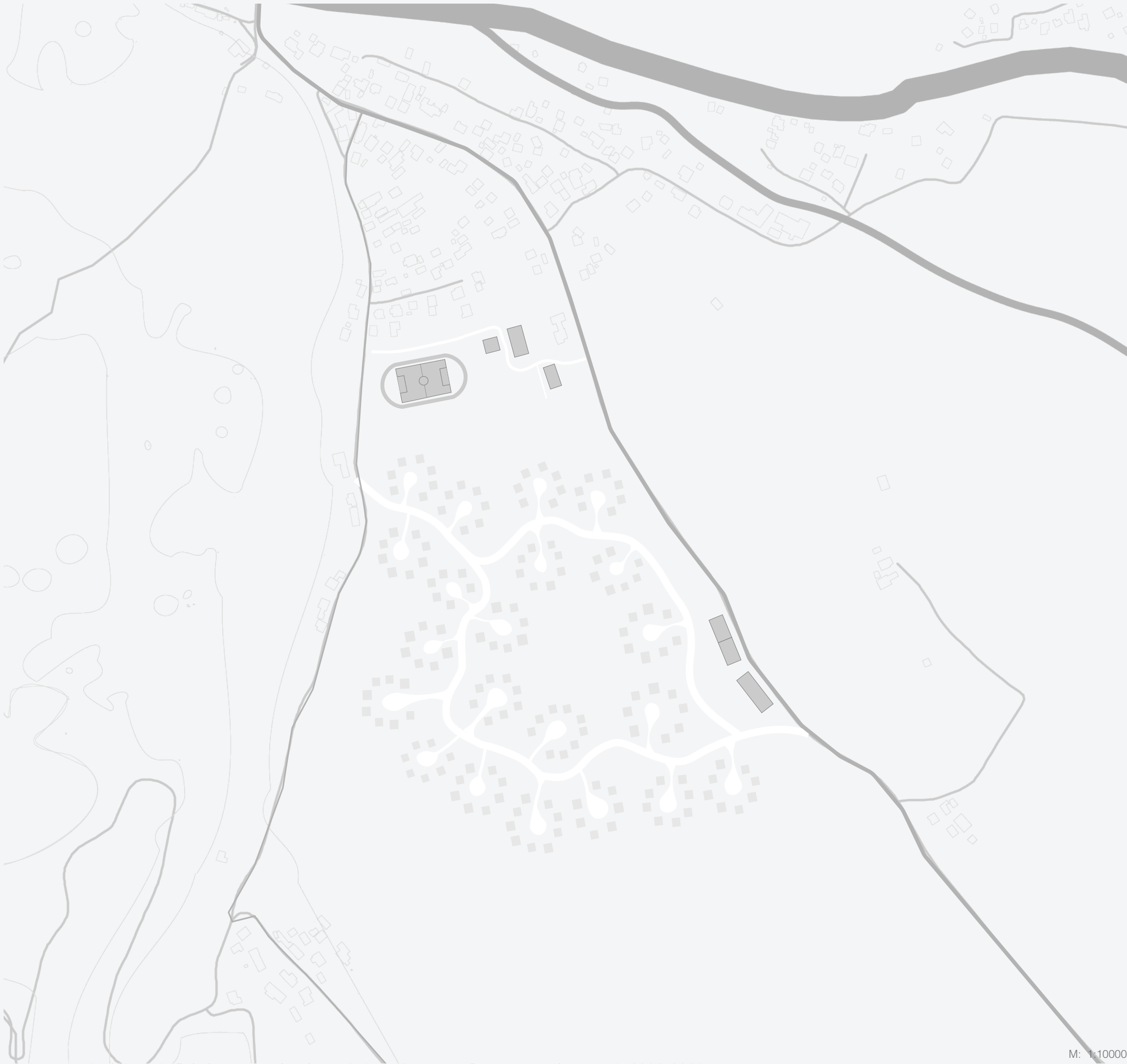

ŠPORTNO-KULTURNI CENTER

Na skrajnem severnem delu lokacije trije novi objekti vzpostavljajo novo zbirno točko v prostoru, ta poseg v prostor štejemo med večje in bolj invazivne posege, saj njegova izgradnja predstavlja velik strošek ter zavzema več prostora. Zato moramo biti pozorni pri načrtovanju le teh.

Novi objekti so namenjeni širši javnosti in vsebujejo različne programe izobraževanja, kulturnega in prostovoljnega udejstvovanje, rekreacije in aktivnega preživljanja prostega časa ...

Športni park ponuja veliko različnih načinov aktivnosti za vse generacije, omogoča prosto uporabo različnih igrišč, tekaških stez, zunanjega fitnesa, igro na igralih za otroke, balinanje, pikado ter kegljanje za nekoliko starejše. Pojavi se še več manjšin športnih rekvizitov, ki so razpršeni po celotnem parku, ki pa se uvrščajo med manj invazivne posege v prostor in jih je s tem mogoče dodajati sprotno - odvisno od potreb in želja novih uporabnikov.

PROJEKT POTEK OBLIKOVANJA SOSESKE

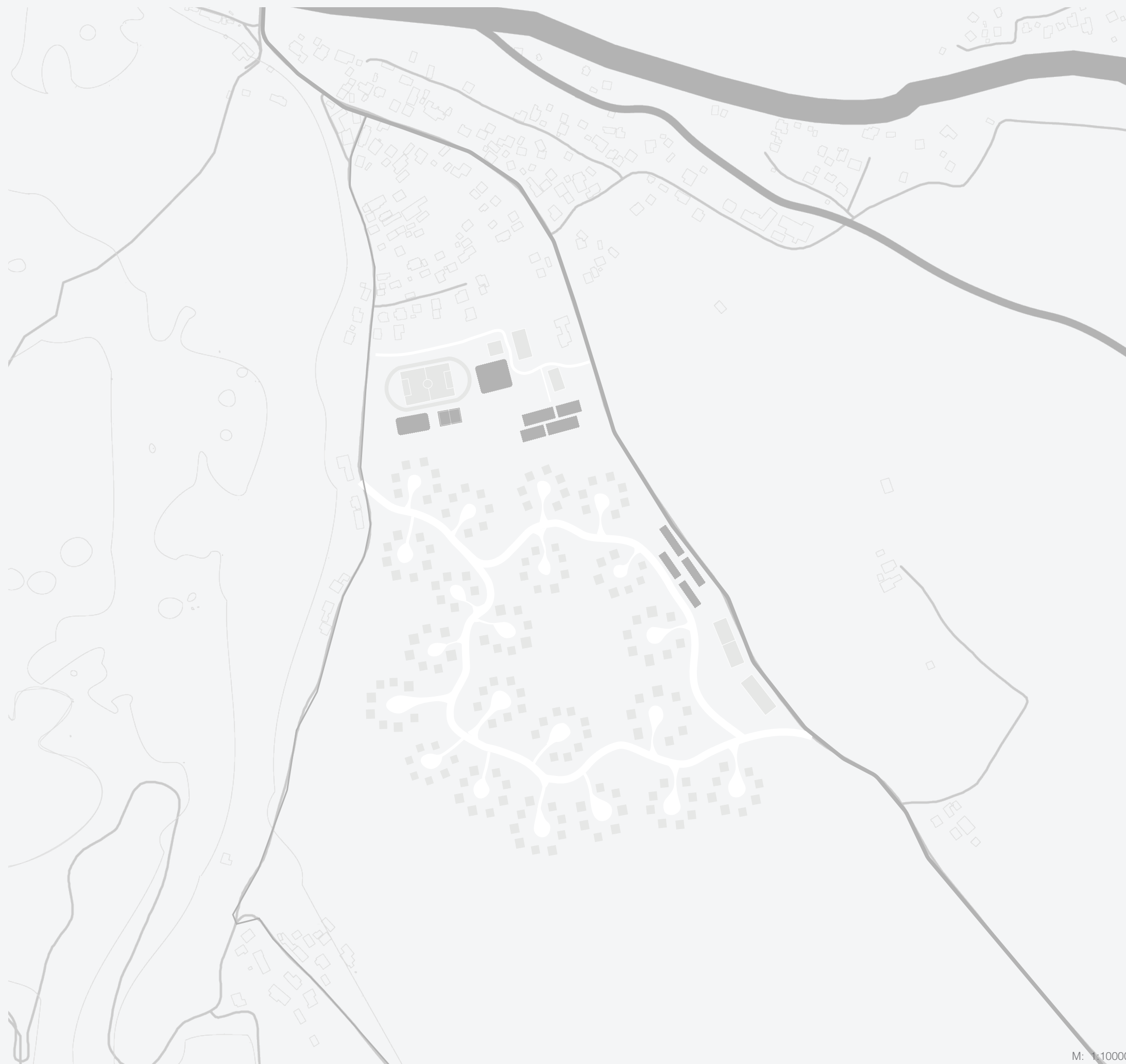
PROSTI ČAS

Javni prostori so bistveni za zdrav razvoj posameznika in skupnosti, saj povezujejo prebivalce različnih starosti in interesov in predstavljajo socialno tkivo. Da bi bili ti prostori privlačni in čim bolj uporabni, je pomembna komponenta raznolikost skupnih javnih površin.

Pri oblikovanju teh prostorov je ključno upoštevati potrebe in želje različnih skupin prebivalcev. Mladi potrebujejo prostore za igro in šport, odrasli za rekreacijo in sprostitev, starejši pa za druženje in mirne aktivnosti. Psihosocialni vidiki skupnega javnega prostora so izjemno pomembni, saj omogočajo razvoj občutka pripadnosti, krepijo socialne vezi in prispevajo k boljši kakovosti življenja. V takšnih prostorih se razvijajo medgeneracijski odnosi, kar je še posebej pomembno v današnjem hitrem tempu življenja. Skupni prostori za preživljanje prostega časa so torej več kot le fizične površine – so ključni element vsake soseske, kjer se odvija življenje.

V prostoru so iz teh razlogov umeščeni manj invazivni posegi, ki so bolj enostavni za izvedbo in tudi kasnejše adaptiranje v primeru spremembe namembnosti prostora. To so deli zunanjega fitnesa, otroško igrišče z različno velikimi igrali, različna manjša igrišča, kot so igrišče za odbojko na mivki, balinanje, kegljanje ipd. Različno opremo in igrišča je mogoče dodajati sproti glede na želje in potrebe novih uporabnikov prostora. Slednjim prostor omogoča, da namerno izberejo ali bi želeli prosti čas preživljati samostojno ali pa v skupinah. Veliko prostora je nedefiniranega v smislu, da ga lahko ljudje uporabljajo na mnogo različnih načinov.

Poleg tega pa se pojavijo tudi skupne delavnice oz. večnamenski prostori, ki jih je prav tako mogoče uporabiti na več načinov, spodbujajo pa medgeneracijske interakcije in prenašanje znanja, spretnosti, navad in tradicij.

PROJEKT

POTEK OBLIKOVANJA SOSESKE

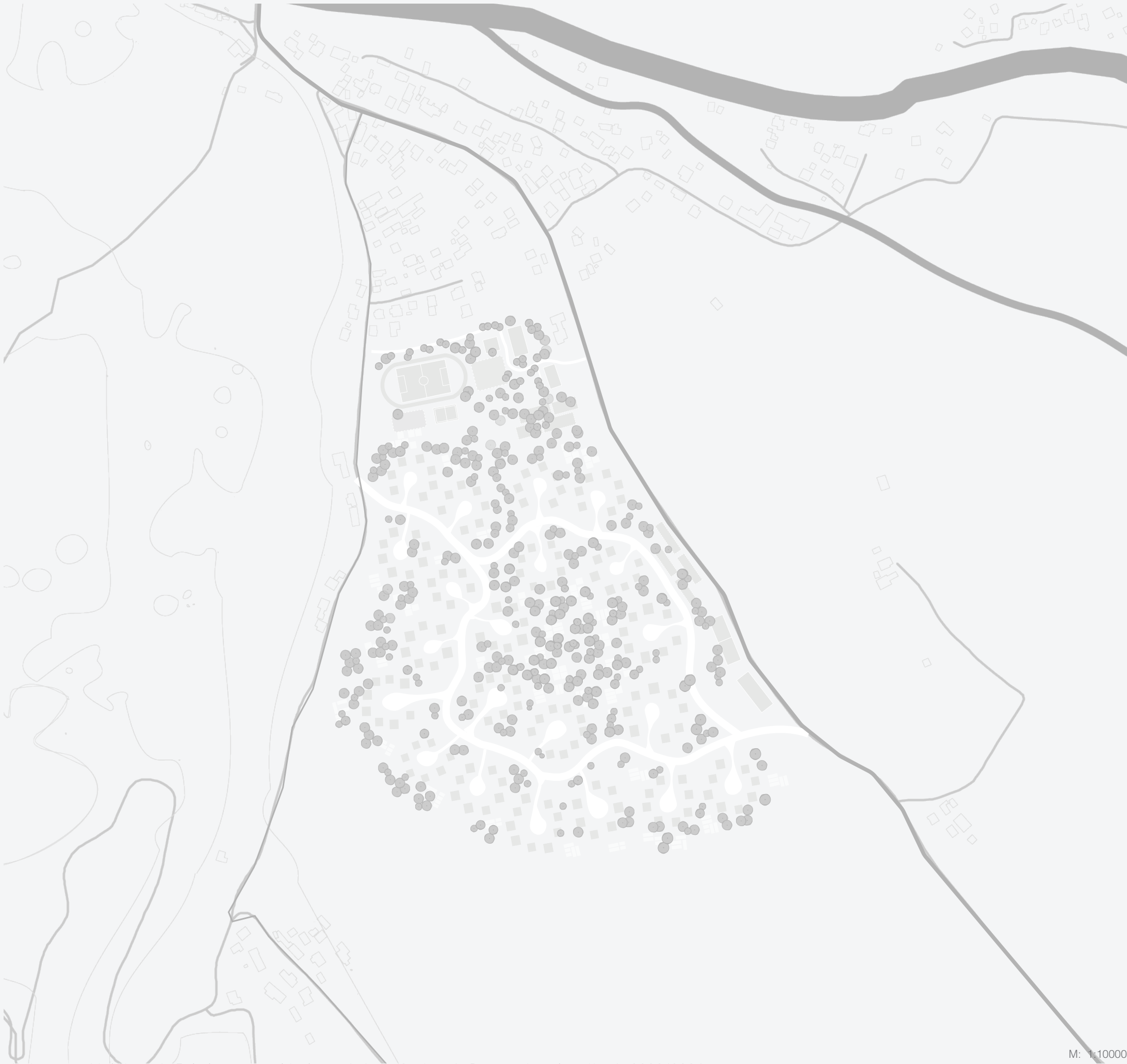
CELOTNA IDEJNA ZASNOVA OBMOČJA

Oblikovanje ozelenjenih območij med stanovanjskimi enotami in programskimi območji predstavlja ključni element sodobnega urbanizma, ki združuje ekološke, socialne in estetske vidike.

Multifunkcionalni zeleni prostori, bogati z drevesi, grmičevjem in različnimi vrstami rastlin izboljšujejo kakovost zraka in ustvarjajo prijetno mikroklimo ter spodbujajo biotsko raznovrstnost. Takšna zasnova omogoča preplet narave in urbanih prostorov, kar pozitivno vpliva na duševno zdravje prebivalcev in obiskovalcev, spodbuja aktiven način življenja in krepi občutek pripadnosti lokalni skupnosti.

Poleg tega kontinuiteta zelenih površin med naseljem in okoliško naravo prispeva k ohranjanju ekosistemskih storitev ter blaži negativne učinke urbanizacije.

Oblikovanje zelenih površin mora upoštevati socialne in družbene vidike, kot so potrebe različnih starostnih skupin, možnosti za druženje in rekreacijo ter vključevanje lokalne skupnosti v proces načrtovanja. S takim pristopom lahko ustvarimo trajnostna in privlačna naselja, ki bodo izboljšala kakovost življenja za prihodnje generacije.

PROJEKT
MIKROLOKACIJA 1

Športni park, gasilski in kulturni dom s prireditvenim prostorom, ki so jih zadnje poplave uničile in ogrozile, so premeščeni na novo lokacijo.

Športno-izobraževalni center je umeščen na stik med starim, že poseljenim delom lokacije, in novo zastavljeno sosesko. S tem želimo poudariti povezanost krajanov, medgeneracijske interakcije, hkrati pa omogočiti čim varnejšo in čimbolj dostopno območje druženja, izobraževanja, aktivnega preživljanja prostega časa, medgeneracijskega prenašanja znanja ter veščin, skupnostnega in prostovoljnega udejstvovanja ipd.

Na območju se torej prepleta mnogo različnih programov, v grobem pa so deljeni: levi športni del, desni izobraževalno-kulturni del. Levi del je opremljen z nogometnim igriščem in igriščem za odbojko na mivki, tekaško stezo kot tudi fitness na prostem. Ob igriščih so umeščene klopi, kjer lahko obiskovalci posedijo in si ogledajo igro. Ob novem kulturnem domu in prireditvenim prostorom se razprostira otroško igrišče z različnimi igrali in interaktivnimi elementi.

Za novim gasilskim domom, ki je umeščen tik ob glavni cesti za čim hitrejši in čim lažji izvoz, pa se vrstijo skupne delavnice. Te so namenjene predvsem prebivalcem nove soseske, ker je glavni motiv le te medsebojna interakcija, krepitev skupnosti in medgeneracijsko prenašanje znanja.

Skozi območje je speljana pot, posuta z drobnim peskom, da je primerna za tek kot tudi za kolesarjenje. Pot teče naprej proti naselju, kjer prečka omrežje poti in vodi mimo vrtov in skupnih javnih površin.

PROJEKT
MIKROLOKACIJA 2

Med stanovanjskimi enotami se razprostira zelena oaza, kjer se prepletajo skupni in zasebni vrtovi posuti s cveticami, zelišči in sadnim drevjem. To sožitje narave in arhitekture ustvarja harmonično in privlačno okolje, ki spodbuja zdrav način življenja in socialne interakcije.

Med zelenimi površinami so zasajene tudi avtohtone vrste rastlin, ki prispevajo k biotski raznovrstnosti in ustvarjajo življenjski prostor za številne živalske vrste. Skozi prostor teče ena glavna pot iz prodca in finega peska, ki omogočajo gibanje po prostoru, hkrati pa služijo kot naravni filter za zadrževanje deževnice.

V vrtovih, ki jih obdelujejo prebivalci sami, lahko pridelujejo lastno zelenjavo in sadje, kar spodbuja bolj zdrav način življenja, zmanjšuje odvisnost od industrijsko pridelane hrane in prispeva k ohranjanju okolja. Gojenje lastnih pridelkov je tudi odlična priložnost za učenje o naravi, za otroke pa predstavlja zanimivo in poučno doživetje.

Zelena oaza tako postane učilnica na prostem, kjer se otroci lahko igrajo, raziskujejo in spoznavajo svet okoli sebe. V takšnem okolju se razvija občutek pripadnosti in odgovornosti za skupno dobro, kar krepi socialne vezi in prispeva k boljši kakovosti življenja vseh prebivalcev.

PROJEKT MIKROLOKACIJA 3

Zasnova zelenega naselja vključuje tudi servisne objekte v neposredni bližini, kar predstavlja sodoben pristop k urbanemu načrtovanju. Le-ti namreč ne le izpolnjujejo osnovne potrebe prebivalcev po vsakdanjih storitvah, temveč tudi prispevajo k boljši kakovosti življenja.

S strateško umestitvijo ob glavni prometnici ti objekti služijo kot buferna cona, ki naselje ščiti pred hrupom in onesnaževanjem. Tako zasnovana infrastruktura spodbuja trajnostno mobilnost, saj prebivalci lažje dosežejo potrebne storitve peš ali s kolesom, kar zmanjšuje odvisnost od avtomobila. Poleg tega bližina servisnih objektov povečuje privlačnost naselja za potencialne prebivalce, saj omogoča udobno in funkcionalno bivanje.

Servisni objekti ponujajo tudi prostor za samostojne podjetnike, ki bi svoje storitve radi umaknili iz udobja svojega doma in s tem ponudili bolj strokoven pristop in obravnavanje na trgu. Skozi zadnja leta vse več ljudi potuje na delo v večja mesta, kot so Ljubljana, Maribor, Celje ipd., zato se je vzpostavil način skupne vožnje na delo.

Na tem predelu Savinjske doline se več sodelavcev dnevno na delo odpravlja skupaj, vendar problem nastane pri parkiranju osebnih avtomobilov za nadaljno skupno pot do dela. Zato se na tem delu nove lokacije vzpostavi parkirišče namenjeno le temu. Poleg tega pa se vzpostavi tudi novo avtobusno postajališče.

V kontekstu sodobnih trendov trajnostnega razvoja je takšna integracija servisnih objektov v urbano okolje nujna za ustvarjanje živahnih in privlačnih skupnosti.

PROJEKT

PREDLAGANA TIPOLOGIJA NOVE SOSESKE

Kmečke hiše v Zgornji Savinjski dolini sledijo tradicionalnim alpskim vzorcem. Hiše so praviloma lesene, z značilnimi strmimi strehami, pokritimi s skodlami ali opečnimi strešniki. Konstrukcijski sistemi pogosto vključujejo masivne lesene tramove in zložljive strukture, ki zagotavljajo stabilnost in trpežnost. V Zgornji Savinjski dolini prevladujejo lesene hiše, zgrajene v alpskem slogu. Te hiše imajo značilne strme strehe, ki omogočajo učinkovito odtekanje snega, ter lesene balkone (ganke) in okrasne rezbarije. Les je bil izbran kot glavni gradbeni material zaradi svoje dostopnosti in prilagodljivosti lokalnim podnebnim razmeram.

Medtem ko je les glavni gradbeni material, so mnoge starejše stavbe grajene tudi iz kamna, zlasti za temelje in spodnja nadstropja. Kamniti temelji in zidovi so pogosti zlasti pri starejših stavbah. Kamen je bil uporabljen zaradi svoje trajnosti in odpornosti na vlago, kar je zagotavljalo stabilnost stavb v vlažnem alpskem okolju. Kamniti elementi so prav tako prispevali k večji zaščiti pred požari. Pollesene stavbe (hibridne strukture, ki kombinirajo les in kamen) so prav tako pogoste in ponujajo trajnost ter boljšo zaščito pred vlago in požari.

Fister v svojih delih opisuje tipološko značilnost podaljšanih hiš, kjer je stanovanjski del hiše povezan z gospodarskimi poslopji pod eno streho. Ta tip hiše vključuje bivalne prostore, hleve, skednje in shrambe, kar omogoča učinkovito upravljanje kmetijskega gospodarstva znotraj ene zgradbe. Kmečke hiše v dolini imajo funkcionalno zasnovo, prilagojeno življenju na kmetiji. Notranji prostori so razdeljeni na bivalne prostore, shrambe in hleve, kar omogoča učinkovito upravljanje kmetijskih dejavnosti. Poleg bivalnih prostorov imajo kmečke hiše pogosto tudi velike skednje za shranjevanje sena in žita ter hleve za živino.

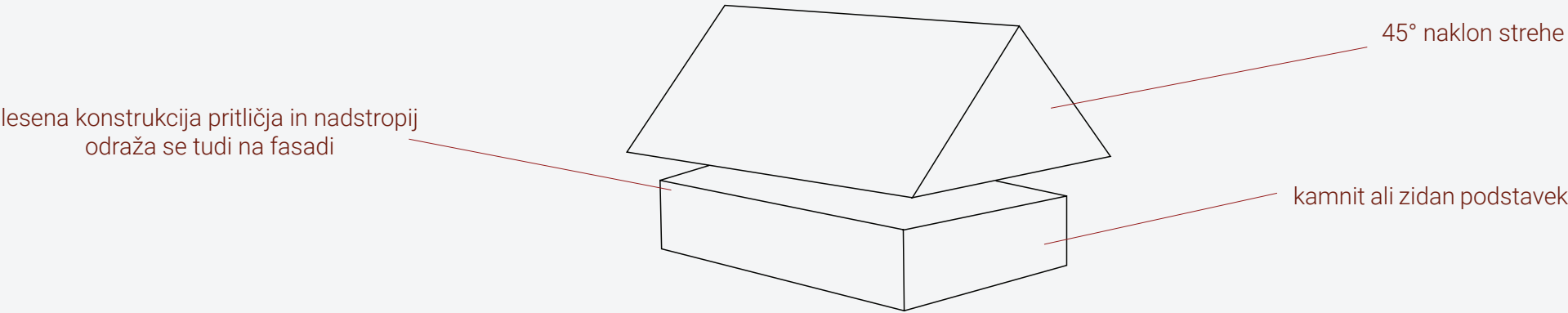
PROJEKT

PREDLAGANA TIPOLOGIJA NOVE SOSESKE

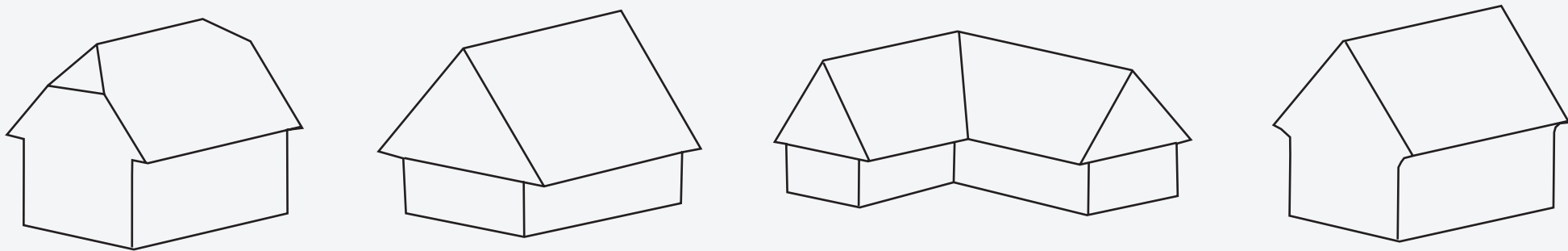
Gradnja vseh objektov je skozi stoletja temeljila na uporabi lokalno dostopnih materialov, ti so bili izbrani zaradi svoje razpoložljivosti, lastnosti in sposobnosti prilagajanja specifičnim geografskim in klimatskim razmeram. Les je v Zgornji Savinjski dolini predstavljal glavni gradbeni material zaradi obilice gozdov v dolini. Smreka, jelka, hrast in macesen so bili pogosto uporabljeni za konstrukcije hiš in gospodarskih poslopij. Lesene hiše so bile prilagodljive in prožne, kar je bilo pomembno v alpskem podnebju, kjer so bile stavbe izpostavljene velikim temperaturnim spremembam in težkim snežnim obremenitvam. Lesene konstrukcije so bile povezane z lesenimi zatiči in klinastimi spoji, kar je omogočalo vzdržljivost gradnje, medtem ko so lesene strehe, pokrite s slamo ali škodlami, nudile zadostno zaščito pred padavinami.

Kamen so uporabljali predvsem za temelje stavb, kletne prostore in ognjišča. Njegova trajnost in odpornost na vlago sta bila ključna za zaščito stavb pred poškodbami zaradi podtalne vode in dežja. Kamen so prav tako uporabljali za gradnjo podpornih zidov in peči, saj je nudil stabilnost in vzdržljivost. Kamnite temelje so pogosto uporabljali za dvig stavb nad nivojem tal, kar je zagotavljalo zaščito pred poplavi ob reki Savinji. Razcvet uporabe opeke in betona je omogočilo gradnjo bolj trdnih in trajnih objektov. Opeko so uporabljali za gradnjo zidov in dimnikov zaradi njene ognjevarnosti in odpornosti proti vremenskim vplivom. Beton je omogočil gradnjo večjih in bolj kompleksnih stavb z izboljšano izolacijo in trpežnostjo, kar je podaljšalo življenjsko dobo stavb.

GLAVNE ZNAČILNOSTI TRADICIONALNE ALPSKE HIŠE

TIPIČNI VZORCI ZIDAVE

SINTEZA SKLEP

Zasnovano naselje predstavlja ne le estetsko privlačno in drugačno okolje, temveč tudi zgled za varno in trajnostno življenje v sožitju z naravo. Skozi premišljeno zasnovo zelenih površin, ki vključujejo avtohtone vrste rastlin, se naselje prilagaja lokalnim podnebnim razmeram in tako postaja bolj odporno na ekstremne vremenske pojave.

Sistemi za zbiranje deževnice, skupni vrtovi, zeleni javni prostori, coworking prostori, urejena parkirišča za bolj trajnostni način transporta in ostale intervencije so vgrajene že v osnovo naselja, kar zagotavlja varnost prebivalcev in ohranjanje naravnih virov.

Urbanistična zasnova naselja je zasnovana tako, da spodbuja peš in kolesarsko mobilnost, saj so storitve približane uporabniku naselja in s tem zmanjšuje odvisnost od avtomobila. To ne le izboljšuje kakovost zraka in zmanjšuje hrup, temveč tudi krepi občutek skupnosti in spodbuja zdrav način življenja. Arhitektura stavb je zasnovana z mislijo na energetske učinkovitost, opazovanje in posnemanje tradicionalnih tipologij in uporabo naravnih materialov, kar prispeva k zmanjšanju ogljičnega odtisa, ustvarja prijetno klimo, predvsem pa se vrača k tradiciji in dediščini.

V središču naselja multifunkcionalni javni prostori služijo kot središče družabnega življenja in nudijo prostor za rekreacijo, igro in druženje. Oblikovanje teh prostorov je zasnovano tako, da spodbuja interakcijo med prebivalci različnih starosti in interesov, hkrati pa zagotavlja varno okolje za otroke.

Zasnovano naselje predstavlja vzoren primer sodobnega urbanizma, ki združuje estetiko, funkcionalnost, trajnost in varnost. Skozi premišljeno zasnovo in uporabo naravnih materialov smo ustvarili okolje, ki je odporno na podnebne spremembe in nudi visoko kakovost življenja, predvsem pa osnovno varnost za vse prebivalce.

VIRI in LITERATURA:

Kureš, Niko. Slovenske domače hiše: Razvoj in oblike. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1963.

Kladnik, Drago. Zgornja Savinjska dolina: Naravne in kulturne znamenitosti. Celje: Mohorjeva družba, 1998.

Ivanšek, France. Enodružinska hiša. Od prostostoječe hiše k nizki zgoščeni zidavi. Ljubljana: Projektivno podjetje Ambient, 1988.

Fister, Peter. Arhitekturne krajine in regije Slovenije. Geografski vestnik, 1994.

Fister, Peter. Glosar arhitekturne tipologije. Geografski vestnik, 1993.

Vurnik, Stanko. Kmečka hiša Slovencev na južno vzhodnem pobočju Alp. Etnolog, 1931.

Baš, Franjo. Kašte na Dobrovljah. Slovenski etnograf, 1952.

REFERENČNI PRIMERI:

FRIIS & MOLTKE Architects - The Clusters in the Forest, Aarhus, 2014

EFFEKT - Naturbyen (Nature Village), 2021

RCR Architectes - Tossols Basil Athletics Stadium, 2000

Zasnova projekta temelji zgolj na javno dostopnih podatkih in je izključno idejna zasnova varnejšega, bolj trajnostnega in drugačnega pristopa k oblikovanju naselja, kot smo ga vajeni prebivalci Savinjske doline.

Zahvaljujem se asist. pred. dr. Alešu Golji za pomoč in potrpežljivost pri izdelavi naloge.